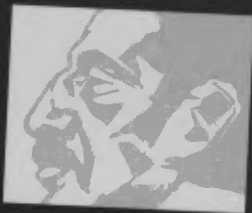

B01-1993

Boekmanstichting - Streek
Huisnummer 445
1017 AP Amsterdam
Tel. 020-752550

Jaarverslag 1993

BOEKMAN*stichting*

Studiecentrum voor kunst, cultuur en beleid

(060.555) 061.6:7/8

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

Boekmanstichting

Jaarverslag 1993

Amsterdam, 1994

Boekmansstichting, Herengracht 415, 1017 BP Amsterdam
ontwerp omslag en lay-out Hannie Pijnappels
verzorging binnenwerk George de Bruin
correctie Pieter Conijn
tekstverwerking Marianne Spee en Mies van Splunter
druk Krips Repro Meppel

Inhoud

5	<i>Inleiding</i>
10	<i>Bestuur, personeel en organisatie</i>
10	Bestuur
11	Personeel
13	Financiën
14	<i>Bibliotheek</i>
14	De gebruikers
14	De aanwinstenlijst
14	De collectie
15	Personeel
15	Catalogus
15	Uitleningen
16	<i>Studies en manifestaties Boekmanstichting</i>
16	Boekmanstichting dertig jaar
16	Kunstdebat in Deventer
17	Art museums and the price of success
17	Conferentie Onderzoek en beleid beeldende kunst
18	Eerste bedrijf: de relaties tussen overheid, beeldende kunst en bedrijfsleven in de gemeenten Assen en Dordrecht
19	Woordrechtwijzer
19	Meetbaarheid omvang van de markt voor beeldende kunst in Nederland
20	De economische legitimatie van kunstsubsidies
20	Politieke partijen en kunstbeleid
22	<i>Kunst, kroniek en parlement 1991-1993</i>
23	<i>Boekmancahier</i>
24	<i>Boekmandebat</i>
25	<i>Jaarboek Kunst en beleid in Nederland</i>
26	<i>Boekmanleerstoel kunstsociologie</i>
28	<i>Contactdag kunstonderwijs</i>
29	<i>Boekman-Scriptieprijs</i>

31	<i>Voorlichting en documentatie</i>
31	Culturele Pool
31	Public relations en voorlichting
33	<i>Internationale contacten</i>
33	Circle.
35	<i>Publikaties medewerkers Boekmanstichting</i>
38	<i>Overige activiteiten medewerkers</i>
40	<i>Stage- en scriptiebegeleiding</i>
41	<i>Stichting Boekmanstudies</i>
41	Replicatie-onderzoek Vredenburg
41	Galleries in Nederland
42	De geschiedenis van de Vara-matinee
42	Handleiding publieksonderzoek
42	Onderzoek danswerkplaatsen
43	Literatuuroverzicht internationalisering cultuurbeleid
43	Kunstenstad in delen
44	<i>Publikaties Boekmanstichting 1985-1993</i>
44	Periodieken
44	Overige uitgaven

Inleiding

Op 9 december 1993 nam A.J.F. Köbben na een bestuursperiode van zes en een half jaar afscheid als voorzitter van de Boekmanstichting. De scheidende voorzitter gaf bij die gelegenheid een 'afscheidscollege' met als onderwerp de plaats en de functie van de Boekmanstichting in de wereld van de Nederlandse kunstsociologie. Deze lezing werd gepubliceerd in *Boekmancahier* 19 van maart 1994. Tijdens de druk bezochte afscheidsreceptie in de Voordrachtzaal van de Boekmanstichting werd de heer Köbben toegesproken door J. Riezenkamp, directeur-generaal Culturele Zaken van het ministerie van WVC. Als inleiding op het *Jaarverslag 1993* van de Boekmanstichting de integrale weergave van deze toespraak.

'Geachte aanwezigen, mevrouw Köbben, meneer Köbben,

Toen ik bij de voorbereiding van deze toespraak bladerde door het *Liber Amicorum Wetenschap en Partijdigheid* dat enkele jaren geleden ter gelegenheid van uw emeritaat is verschenen, moest ik ineens denken aan een zin die u, meneer Köbben, zonder enige twijfel, vertrouwd in de oren zal klinken: ' "Verduiveld," zei de paddestoel, getroffen.' Nu zult u, dames en heren, niet allemaal beschikken over een even grote, parate kennis van ons literair erfdeel. Daarom is hier misschien enige toelichting op haar plaats. De sprekende paddestoel is een Belgische diender die in *Lijmen* van Elsschot diep geïmponeerd is door een koperen bord dat een oud-collega van mij, Directeur-Generaal Boorman, boven de ingang van zijn huis liet aanbrengen met daarop de firma van het door hem bestierd Algemeen Wereldtijdschrift voor Financiën, Handel, Nijverheid, Kunsten en Wetenschappen.

Hoewel uw manier van schrijven de lezer van Elsschot verraadt, heeft u, meneer Köbben, geen fraai naambord nodig om anderen te imponeren. Imponeren is in relatie tot uw persoon trouwens een verkeerd woord. Want als iemand vrij is van imponeer-gedrag, uiterlijk maar ook in zijn optreden, dan bent u dat. Ofschoon ik u er soms van verdenk dat u heel goed beseft dat u juist daarmee vaak grote indruk maakt. Maar hoe dan ook, wie u ook enigszins kent als persoon of op de hoogte is van uw loopbaan, zal zich niet kunnen onttrekken aan gevoelens van oprechte bewondering. Begonnen als de jongste hoogleraar in Nederland, heeft u in de laatste veertig jaar, op het gebied van wetenschap, cultuur en beleid uw sporen ruimschoots verdiend. Op al die terreinen lijkt u zich bovendien zo gemakkelijk te bewegen dat een argeloze waarnemer allicht de indruk krijgt dat het u helemaal geen moeite kost.

Die veelzijdigheid wordt ook weerspiegeld in uw bibliografie die in *Wetenschap en Partijdigheid* is opgenomen. Niet alleen de hoeveelheid onderwerpen waarover en de vele talen waarin u heeft geschreven vallen daarbij op, maar evenzeer het gemak waarmee u zich van verschillende media pleegt te bedienen. U heeft niet alleen wetenschappelijke, maar ook populair-wetenschappelijke boeken het licht doen zien; u heeft niet alleen gepubliceerd in toonaangevende binnen- en buitenlandse

vakbladen, maar ook in kranten en weekbladen. Het is bovendien opmerkelijk dat u zich geen zorgen lijkt te maken over het onderscheid tussen wetenschappelijk en niet-wetenschappelijk werk. Vele van uw publikaties zijn het eerst in een krant, weekblad of opinieblad verschenen om pas daarna in al dan niet aangepaste vorm in een vaktijdschrift of boek te worden opgenomen. Daarmee, meneer Köbben, gaat u regelrecht in tegen de tijdgeest. Als iets typerend is voor de hedendaagse Academia, dan zijn het juist pogingen het wetenschappelijke koren en het onwetenschappelijke kaf streng van elkaar te scheiden. Uw Leidse collega Wesseling — ook al een geleerde die zich weinig aantrekt van intellectuele modes; wat dat betreft is er dus misschien nog hoop voor de Alma Mater — heeft deze opvatting onlangs treffend verwoord in zijn rubriek in *NRC Handelsblad*. Als ik me dat goed herinner loopt het argument ongeveer zo: Wetenschap is moeilijk. Begrip daarvoor is het grote publiek dan ook niet gegeven. Begrijpt dat publiek het wel, dan kan het dus geen echte wetenschap zijn.

Het directe gevolg van deze zienswijze is het verzaken van publiek debat. Wetenschappelijke kwesties kunnen immers slechts worden besproken door diegenen die ze echt kunnen doorgronden: het forum der vakgenoten. Wie de mening is toegedaan dat wetenschapsbeoefenaren zich óók met belangrijke vraagstukken van onze samenleving bezig moeten houden — en wie is dat niet — ziet onmiddellijk in dat deze visie tot absurde situaties leidt. Stelt u zich eens voor wat een strikte toepassing van dit standpunt zou betekenen voor het milieuvraagstuk of het probleem van etnische minderheden in onze samenleving.

Dergelijke opvattingen zijn echter niet beperkt tot het domein der wetenschappen. De overtuiging dat datgene waar het echt om gaat slechts begrepen en gewaardeerd kan worden door ingewijden, en derhalve niet populair kan zijn, komt in allerlei schakeringen ook voor op het gebied van kunst en cultuur. Soms zelfs in een zeer uitgesproken vorm: 'Kunst is elitair, zulke installaties zijn niet voor iedereen,' beweert René Coelho, directeur van het mediakunstcentrum Monte Video/Time Based Arts (*NRC Handelsblad* dd. 2-10-1993).

Toch bestaat er ook een belangrijk verschil tussen wetenschap en kunst. In tegenstelling tot de voorvechters van een elitaire wetenschap, hebben de aanhangers van een esoterisch kunstbegrip te maken met een bijzonder vraagstuk, namelijk het legitimiteitsprobleem. Op het gebied van wetenschappelijk onderzoek speelt dit probleem veel minder een rol. Zo wordt, bij mijn weten, zelden de vraag gesteld of een klein land als Nederland er verstandig aan doet zoveel miljoenen aan kankeronderzoek te besteden, ofschoon het met de resultaten niet echt opschiet. Het onderzoeksobject roept zoveel ontzag op dat dat als het ware ook een automatische instemming met zich meebrengt. Dat is op het gebied van kunst en cultuur meestal wel anders. Kunstenaars, managers, beleidsmakers en politici worden geregeld geconfronteerd met de vraag waarom het nodig is publieke middelen te besteden aan kunst- en

cultuuruitingen die klaarblijkelijk slechts door een handjevol kenners op hun waarde kunnen worden geschat. Op deze vraag zijn — het zal weinig verbazing wekken — verschillende antwoorden mogelijk. Ik wil op deze plaats slechts aandacht besteden aan een zeer bekend, ja welhaast klassiek antwoord. Ik doe dat omdat het naar ik meen onvermoede perspectieven biedt op de toepassing van een theorie die u, meneer Köbben, zo'n tien jaar geleden heeft geformuleerd. Welnu, dat antwoord luidt dat de echte kunst pas na verloop van geruime tijd gemeengoed wordt. Aangezien originaliteit het waarmerk van het echte kunstwerk is, is het ook niet verwonderlijk dat de erkenning door het brede publiek vele, en soms wel tientallen, jaren op zich laat wachten.

In deze situatie vervult een groep ingewijden, die als regel uit professionele deskundigen bestaat, zo'n beetje de rol van het orakel van Delphi. Men honoreert immers vooral de kunstwerken waarvan men verwacht dat ze in de toekomst waardevol zullen blijken te zijn. We kunnen het echter ook anders formuleren en kunst- en cultuurexperts beschouwen als een ondersoort van een species die u, meneer Köbben, voor het eerst hebt beschreven, namelijk de zaakwaarnemer. Nu lijkt dat op het eerste gezicht misschien wat vergezocht. Onder zaakwaarnemer verstaat u immers 'een persoon, die opkomt voor de belangen (...) van een bepaalde groep in de samenleving, zonder zelf tot die groep te behoren en zonder daartoe door die groep (...) te zijn gekozen of aangesteld'.¹ De meeste culturele experts zijn echter wel degelijk afkomstig uit de kunstwereld zelf. Zij zijn, bij voorbeeld als kunstenaar of criticus, professioneel werkzaam op dat terrein. Toch treden zij, wanneer zij over het werk van kunstbroeders en zusters oordelen, wel degelijk als zaakwaarnemer op; zij het zaakwaarnemer van iemand van wie zij redelijkerwijs geen mandaat mogen of kunnen verwachten, al is het maar omdat die iemand er aanzienlijk vaker niet dan wel is. Ik bedoel hier het genie. Misschien zult u dit begrip wat overdreven vinden. Ik weet echter geen andere, minder plechtige benaming voor mensen die een *blijvende* bijdrage leveren aan onze cultuur. Uiteraard zullen niet alle kunstenaars die door het culturele commissie- en advieswezen met een subsidie, een prijs, of een opdracht zijn beloond, metterdaad ook tot genieën uitgroeien. Dat beseffen de zaakwaarnemers ook wel. Wat echter op de achtergrond vooral lijkt te spelen is de bezorgdheid of dat ene genie — die ene nieuwe Van Gogh, Mozart of, wie weet, misschien zelfs Elsschot — wel tijdig zal worden herkend.

De angst dat onder de erkende kunstenaars van vandaag juist de genieën van morgen ontbreken is geenszins beperkt tot de kring van experts. Ook het ontstaan van verschillende subsidieregelingen kan worden gezien in het licht van een dergelijke bezorgdheid. Zo gingen vele jonge schilders en beeldhouwers in het begin van de jaren tachtig over tot het kraken van leegstaande huizen. De panden werden

¹ A.J.F. Köbben, *De Zaakwaarnemer*. Deventer, 1983. p. 5.

vervolgens verbouwd tot ateliers en expositieruimtes waar groepstentoonstellingen werden georganiseerd. Al spoedig werd ten behoeve van deze categorie kunstenaars een speciale subsidieregeling in het leven geroepen, de zogeheten Eenjarige Activiteitsubsidie aan Kunstenaarsinitiatieven en Presentatie-instellingen. Het zal geen verbazing wekken dat deze regeling werd aangevuld door een meerjarige regeling met dezelfde naam. Het zal u evenmin verbazen dat de naam van beide regelingen verkort werd tot Eas respectievelijk Mas en dat het oorspronkelijke motief vergeten raakte. En dat motief was inderdaad mede ingegeven door de vrees dat de subsidies verstreckende overheid ten onrechte geen acht zou slaan op een aantal onconventionele kunstenaars dat later — dat wil zeggen in de geschiedschrijving van de kunst — wellicht een rol van betekenis zou gaan vervullen.

Versta me goed, dames en heren, financiële steun voor vernieuwing en experiment is een belangrijk onderdeel van het cultuurbeleid en zal dat ook blijven. De overheid zal zich immers ook in de toekomst blijven bekommeren om die cultuuruitingen waar op de markt niet of nog niet voldoende vraag naar bestaat. In dit — zoals dat met een lelijk, maar daarom niet minder toepasselijk woord heet — ‘marktaanvullende’ karakter van het cultuurbeleid past uiteraard ook de zorg voor het tere plantje van het nieuwe. De vraag is alleen hoe de zorg voor cultuurvernieuwing zich verhoudt tot de zorg voor die toch wel bredere processen van culturele consolidatie waarbij grote groepen van de bevolking zich de nieuwe inzichten en verworvenheden langzaam eigen moeten maken. Kortom, de minder spectaculaire, maar daarom niet minder belangrijke processen van cultuuroverdracht en cultuurverwerving. Dergelijke activiteiten zijn overigens niet alleen voor de samenleving van belang — het bevorderen van een bloeiend cultuurleven is uiteindelijk het voornaamste doel van het cultuurbeleid — maar ook voor de kunstenaars zelf. Dat zij eventueel een flink stuk voor de muziek uitlopen is niet erg, maar zij moeten wel te horen blijven.

Het succes van de cultuuroverdracht hangt in niet onbelangrijke mate af van de inzet van mensen die zich daarmee bezighouden. Ook in dit opzicht, meneer Köbben, kunnen wij een en ander van u leren. Tijdens uw gehele carrière bent u ook een soort missionaris geweest voor uw eigenlijke vak: de culturele antropologie. U heeft uw kennis, ervaring en bezieling niet alleen ingezet in het debat met uw vakgenoten, maar ook uitgedragen, naar iedereen die dat horen of lezen wou. Gelukkig hebben ook op het gebied van cultuur vooraanstaande kunstenaars en geleerden een dergelijke populariserende taak op zich genomen. Ik denk bijvoorbeeld aan Leonard Bernstein, of bij ons aan Pierre Jansen of Henk van Os. We kunnen echter nooit genoeg van dat type mensen hebben, mensen die ook aan buitenstaanders kunnen laten zien hoe boeiend die, op het eerste gezicht misschien wel moeilijke en ondoorzichtige, wereld van kunst en cultuur eigenlijk is.

Meneer Köbben. Dat u vandaag afscheid neemt als voorzitter van de Boekmanstichting betekent, denk ik, niet dat u voortaan alleen maar gaat genieten

van uw welverdiende rust. Ik hoop in ieder geval dat u, in woord en geschrift, ook blijft deelnemen aan het publieke debat over kunst en cultuur in Nederland. Uiteraard hoop ik evenzeer dat de Boekmanstichting, onder het voorzitterschap van uw opvolger de heer Quené, zich blijft inspannen aan dit debat een bijdrage te leveren.'

Bestuur, personeel en organisatie

Bestuur

In december werd niet alleen afscheid genomen van de voorzitter. Ook mevrouw J. Loeb die in het bestuur de Federatie Nederlandse Vakbeweging vertegenwoordigde, legde haar functie neer. Zij maakte deel uit van het dagelijks bestuur van de stichting. De bestuurstermijn van mevrouw I. Günther liep ook in december af. Zij bekleedde haar functie op voordracht van het Interprovinciaal Overleg. In de vervulling van beide vacatures kon nog vóór de jaarwisseling worden voorzien. Vanaf 1 januari 1994 zijn F. Diepenbrock en mevrouw F. G. van Diepen-Oost tot het bestuur toetgetreden.

Er werd in 1993 niet alleen afscheid genomen van een aantal bestuursleden. Aan het begin van het jaar konden twee nieuwe bestuursleden worden verwelkomd: C. Brekelmans, wethouder Cultuur in de gemeente Deventer en E. van Brederode, directeur van de stichting Nationaal Contact Monumenten (NCM). De heer Brekelmans kwam op voordracht van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en volgde J.C. Dona op, wiens bestuurstermijn per 31 december 1992 ten einde liep. De heer van Brederode volgde B. Verführden op, dit op voordracht van het NCM.

Het bestuur behandelde in 1993 een groot aantal onderwerpen. Zo werden naast de jaarrekening en het jaarverslag van het voorafgaande kalenderjaar tevens de begroting en het werkplan voor het volgende kalenderjaar, besproken en vastgesteld. Een in de medewerkersstaf van de Boekmanstichting behandelde notitie over de internationalisering van het werkterrein van de stichting werd in het bestuur becommentarieerd en vervolgens als uitgangspunt voor het beleid ter zake vastgesteld. In de notitie wordt een voorzichtige buitenlandse oriëntatie op de terreinen van collectievorming, kennisvorming en meningsvorming verwoord. Een en ander mag niet ten koste gaan van de 'binnenlandse markt' en van subsidiegeld ten behoeve van andere activiteiten, zo vond niet alleen de staf maar ook het bestuur. Wel was men het er unaniem over eens dat een beperkte mate internationalisering voor de Boekmanstichting een onvermijdelijke, maar noodzakelijke ontwikkeling betekent.

De zakelijke kant van het *Boekmancahier* vormde een ander onderwerp waarover in het bestuur werd overlegd. Overwegingen om voor het tijdschrift een uitgever te zoeken, werden geplaatst tegenover het besef dat de stichting met de opbrengsten uit de abonnementen van de nodige financiële middelen wordt voorzien. Daar staan grote administratieve en op verkoop gerichte inspanningen tegenover. Besloten werd het oriënterende onderzoek naar de mogelijke samenwerking met een uitgever voort te zetten. Voorts werd in het bestuur overlegd over de Boekman-Scriptieprijs. Over beide onderwerpen vindt u elders in dit jaarverslag informatie.

Ten slotte werd in de vergaderingen gesproken over de projecten die bij de Stichting Boekmanstudies waren ondergebracht. Deze stichting doet vanaf 1993 onderzoek in opdracht van derden en kent een eigen financiële administratie. De bestuursleden van de Boekmanstichting zijn in de praktijk ook automatisch bestuursleden van de Stichting Boekmanstudies. De directeur van de Boekmanstichting is tevens directeur van de Stichting Boekmanstudies. Onder de kop *Boekmanstudies* vindt u in dit jaarverslag informatie over lopende onderzoeksprojecten.

Het dagelijks bestuur van de stichting, bestaande uit de voorzitter A.J.F. Köbben, de vice-voorzitter mevrouw J. Loeb en de penningmeester mevrouw P. Kruseman, vergaderde zoals elk jaar een aantal malen met vertegenwoordigers van de Stafafdeling Cultuurbeleid van het Directoraat Generaal Culturele Zaken. Gesproken werd onder meer over het werkplan 1994 en het financiële jaarverslag 1992. Het departement werd bij die gelegenheden vertegenwoordigd door Th. Adams en P. van IJsselmuiden.

Op 31 december 1993 was het bestuur als volgt samengesteld:

Dagelijks bestuur

A.J.F. Köbben, *voorzitter*;

Mevrouw J. Loeb, *vice-voorzitter, op voordracht van de Federatie Nederlandse Vakbeweging*;

Mevrouw P. Kruseman, *penningmeester, op voordracht van de Nederlandse Museumvereniging*.

Algemeen bestuur

H. van den Bergh, *op voordracht van de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten*;

E.R. van Brederode, *op voordracht van de stichting Nationaal Contact Monumenten*;

C. Brekelmans, *op voordracht van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten*;

Mevrouw I. Günther, *op voordracht van het Interprovinciaal Overleg*;

G.W. Padt, *op voordracht van de Federatie van Kunstenaarsverenigingen*;

L. Samama, *op voordracht van de Raad voor de Kunst*.

Personeel

In de loop van 1993 gaf mevrouw T. Pronk te kennen dat zij de stichting ging verlaten om een werkkring bij het openbaar ministerie in Den Haag te aanvaarden. Zij is zestien jaar aan de stichting verbonden geweest, eerst als bibliothecaresse, later als documentaliste en tijdens de laatste periode als wetenschappelijk medewerkster. Tijdens haar dienstverband voltooide zij haar studie Nederlands recht aan de Universiteit van Amsterdam. Op grond daarvan oriënteerde zij zich de laatste jaren op publikaties over kunst, cultuur en recht. Zij schreef enige artikelen over dit

onderwerp en stelde de *Klankrechtwijzer* (1991) samen. Met het Instituut voor Informatierecht van de Universiteit van Amsterdam organiseerde zij in 1992 een congres over kunst en vrijheid van meningsuiting, waarvan later een gebundeld verslag verscheen onder de titel *Hoe vrij is kunst?* (1992). De laatste jaren verzorgde zij daarnaast de public relations voor de stichting. In de vacature werd tweeledig voorzien. De public-relationstaken werden overgenomen door mevrouw S. Hoogervorst, die op dit terrein al enige tijd met mevrouw Pronk samenwerkte. Voor het wetenschappelijk gedeelte van de vacature werd een advertentie geplaatst. Voor 60 procent van de reguliere werktijd werd L. Hesselink aangesteld die met ingang van maart 1994 zijn werkkring bij de stichting zal aanvaarden.

Aan het begin van de zomer begon het zwangerschapsverlof van mevrouw I. van Hamersveld. Na haar bevalling in september 1993 werd zij ernstig ziek en zou niet vóór het einde van het jaar terugkeren. Wel kwam tegen het einde van het jaar het zicht op een volledig herstel. Met ingang van juli 1993 kon mevrouw A. van Hemel voor 60 procent van de werktijd in dienst van de stichting blijven in het kader van de vervanging van mevrouw I. van Hamersveld.

F. van Puffelen zette in 1993 zijn schrijfpodracht voor een serie overzichtsartikelen over de culturele economie in Nederland en Vlaanderen na de Tweede Wereldoorlog voort. Ook was hij werkzaam als redacteur van het *Boekmancahier* en nam hij deel aan de vergaderingen van de wetenschappelijke staf.

De aanstelling van de tewerkgestelde dienstweigeraar in de bibliotheek werd na 1993 niet langer gecontinueerd. De kosten voor deze constructie liepen steeds verder op. Daarnaast bleek het in de praktijk een opgave om voor een periode van een jaar een nieuwe dienstweigeraar in te werken. De laatste dienstweigeraar, G. Heijn, werd opgevolgd door J. van der Leden die na een sollicitatieprocedure per 1 oktober 1993 kon worden aangesteld.

Het personeel van de Boekmanstichting vond het bestuur bereid het zogenaamde WAO-gat te dichten. Hiertoe werd een overeenkomst gesloten met de pensioenverzekeraar Reaal.

De personele bezetting zag er per 31 december 1993 als volgt uit:

directeur C. Smithuijsen (100 procent).

wetenschappelijke staf H. van Dulken (80 procent), mevrouw T. Gubbels (60 procent), vacature wetenschappelijk medewerker (60 procent), mevrouw A. van Hemel (60 procent), mevrouw V. Zolberg (20 procent).

documentatie mevrouw I. van Hamersveld (80 procent), mevrouw S. Hoogervorst (95 procent)

bibliotheek mevrouw J. Dekker-Retel (40 procent), J. van der Leden (100 procent),

mevrouw M. Lindhout (*60 procent*), A. Nuchelmans (*80 procent*). Als dienstweigeraar volgde G. Heijn in juni 1992 H. van der Wolf op (*100 procent*).
systeembeheer G. de Bruin (*80 procent*).

secretariaat mevrouw M. Spee (*100 procent*), mevrouw M. van Splunter (*100 procent*).

huishouding H. Piena (*50 procent*).

Ook in 1993 heeft de stichting gebruik gemaakt van tijdelijke medewerkers, invalkrachten, stagiairs en vrijwilligers.

Financiën

De financiële administratie werd verzorgd door de Stichting Centrale Administratie Welzijnszorg, regionaal kantoor Amsterdam waar mevrouw I. Linnekamp in dat jaar de werkzaamheden voor de stichting heeft verricht. M. Weerdenburg controleerde de stukken, terwijl E. Kraan van registeraccountants Berk, als accountant optrad. In 1993 werd voor het eerst een aparte administratie voor de Stichting Boekmanstudies gevoerd.

Bibliotheek

De gebruikers

In 1993 zijn de uitleencijfers van de bibliotheek van de Boekmanstichting weer toegenomen; ruim 4 procent in vergelijking met 1992. Het aantal gebruikers steeg van 2404 (1992) naar 2517 (1993), de uitleningen namen toe van 6652 (1992) naar 6904 (1993). Op basis van de uitleenadministratie kan worden vastgesteld dat het grootste deel van de bibliotheekbezoekers tot een van de volgende groepen behoort: studenten kunst-en cultuurwetenschappen of culturele studies van zowel universitaire of hbo-opleidingen, wetenschappelijke onderzoekers, beleidsmedewerkers van overheidsinstellingen en medewerkers van kunstinstellingen. Daarnaast is het opvallend dat ook functionarissen van particuliere advies- en organisatiebureaus hun weg naar de bibliotheek van de Boekmanstichting weten te vinden. Dit rechtvaardigt de veronderstelling dat men zich in deze sector in toenemende mate met de kunstsector bezighoudt.

De aanwinstenlijst

Het aanbod van relevante titels dat in de bibliotheek van de Boekmanstichting is opgenomen, blijft nog steeds groeien. Het aantal titels dat per *Aanwinstenlijst* verschijnt werd in 1993 opgevoerd tot 530 per kwartaal. Dat betekent dat er in 1993 in totaal ruim 2100 nieuwe aanwinsten door de medewerkers van de bibliotheek zijn verwerkt en in de geautomatiseerde catalogus opgenomen.

In 1993 was het voor het eerst mogelijk een abonnement op de *Aanwinstenlijst* op diskette te nemen. Hiervoor is een speciaal programma ontwikkeld dat meer zoekmogelijkheden biedt dan de gedrukte versie van de lijst. Bijna 125 abonnees hebben de voorkeur gegeven aan deze diskette, 352 kregen per 31 december 1993 de gedrukte versie toegestuurd.

De collectie

Door de bouw van twee grote boekenkasten in de Voordrachtzaal kwam er weer enige ruimte voor de groei van de bibliotheekcollectie: de komende vier à vijf jaar zijn er geen opslagproblemen te verwachten. Een deel van de collectie 1963-1983 is naar deze kasten verplaatst en is op aanvraag door gebruikers in te zien. De totale collectie omvatte per 31 december 1993 ruim 21.000 banden en ruim 36.000 titels. Overeenkomstig de doelstellingen van de Boekmanstichting bevat de collectie publikaties over kunst- en cultuurbeleid en over maatschappelijke en wetenschappelijke aspecten van kunst en cultuur. De collectie bestaat daarnaast voor een groot gedeelte uit zogenaamde 'grijze' literatuur: rapporten, onderzoeken, beleidsplannen, jaarverslagen en scripties die niet door reguliere uitgevers op de markt worden gebracht. De selectie en annotatie van deze publikaties blijkt in de praktijk een arbeidsintensieve bezigheid.

De opsporing van buitenlandse literatuur was in 1993 voor mevrouw G. Pille, studente aan de faculteit Economie en Informatie van de Hogeschool Amsterdam, het thema voor haar afstudeeronderzoek, waarin zij een aantal voorstellen doet voor de verbetering van het aanschafbeleid van buitenlandse publikaties. Voor zover het binnen de mogelijkheden van de bibliotheek ligt, kunnen een aantal van haar voorstellen worden ingepast in de lopende werkzaamheden. Voor een gericht aanschafbeleid van met name ‘grijze’ en wetenschappelijke literatuur uit het buitenland is uitbreiding van de bibliotheekformatie onontbeerlijk.

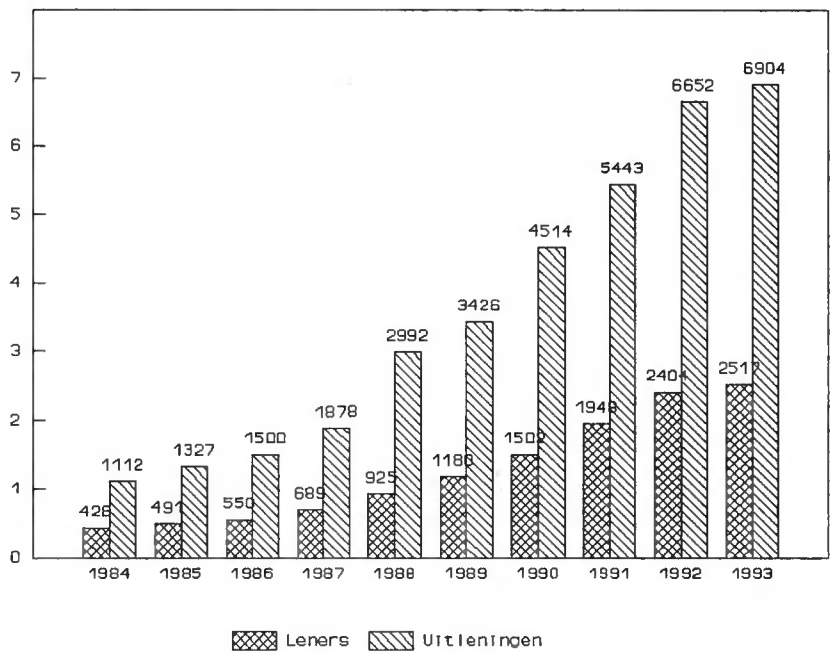
Personeel

Tot oktober 1993 werd de administratieve bibliotheekfunctie vervuld door een erkend gewetensbezwaarde. Met ingang van eind 1993 is voor deze functie een vaste formatieplaats gecreëerd.

Catalogus

De toegankelijkheid van het geautomatiseerde bibliotheekbestand is in 1993 vergroot. Behalve bij de Culturele Raad Overijssel en bij de Erasmus Universiteit in Rotterdam, is de catalogus nu ook te raadplegen bij de Reinwardt Academie in Amsterdam en het Vlaams Theaterinstituut in Brussel.

Uitleningen

Studies en manifestaties Boekmanstichting

Boekmanstichting dertig jaar

In 1991 bestond het pand waarin de Boekmanstichting is gevestigd honderd jaar. Ter gelegenheid daarvan gaf de stichting een opdracht aan de kunsthistorica mevrouw K. Jongbloed om de geschiedenis van het gebouw op te tekenen. Deze studie werd onder de titel *Herengracht 415, honderd jaar geloof, wetenschap en cultuur* in december 1991 gepresenteerd en vormde tevens de basis voor het fondsenwervingsproject ten bate van de restauratie van de Voordrachtzaal.

In de loop van 1992 was de financiering van het restauratieproject rond. Voor de restauratie en de plaatsing van een sculptuur bij de heropening werd steun verleend door het ministerie van WVC, de gemeente Amsterdam, de Sint-Willebrordusstichting (eigenaar van het pand), het Cultuurfonds van de Bank Nederlandse Gemeenten, het Prins Bernhard Fonds en het VSB-fonds. De restauratie vond plaats onder verantwoordelijkheid van het Architectenbureau Van Stigt te Amsterdam. De reconstructie van de plafondschildering en de wanden werd verzorgd door de firma Slegt te Edam.

Op 9 december 1993, precies dertig jaar na de oprichting van de Boekmanstichting, werd de Voordrachtzaal officieel weer in gebruik genomen. Een speciaal voor de zaal ontworpen sculptuur, voorstellende *De muzen in vergadering bijeen* werd vervaardigd door beeldend kunstenaar N. Dings. Het kunstwerk werd onthuld door E. Bakker, de Amsterdamse wethouder voor cultuur. Muzikale bijdrage werd verleend door de fluitiste Eleonore Pameijer, die werken ten gehore bracht van Maarten Bon, Otto Ketting, Ton de Leeuw en Theo Verbeij.

Kunstdebat in Deventer

Op initiatief van de Prof. Dr. G. van der Leeuwstichting, ontmoetingscentrum van kerk en kunst, was de Boekmanstichting medeorganisator van een op 30 oktober belegd kunstdebat. De middag vond plaats in Deventer en droeg als motto *Kunst alsabri; tussen actieve cultuurpolitiek en laissez faire*. Na een kort openingswoord door C. Brekelmans, wethouder Cultuur van de gemeente Deventer en tevens bestuurslid van de Boekmanstichting, gingen de drie kunstspecialisten uit de Tweede Kamer — M. Beinema (CDA), H.F. Dijkstal (VVD) en G.A.Q. Niessen (PvdA) — met elkaar in debat over een aantal stellingen die betrekking hadden op actuele problemen in het kunstbeleid. Op de bijdragen van de politici werd vervolgens commentaar geleverd door een panel dat bestond uit H. van den Bergh, hoogleraar Cultuurwetenschappen aan de Open Universiteit en bestuurslid van de Boekmanstichting; R.F. Fuchs, directeur van het Stedelijk Museum te Amsterdam en W.G. Overbosch, studiesecretaris van de Prof. Dr. G. van der Leeuwstichting. Voorzitter van de middag was de commissaris van de Koningin in Gelderland, J.C. Terlouw. Van het

drukbezochte debat zal in 1994 onder de verantwoordelijkheid van de Prof. Dr. G. van der Leeuwstichting een verslag verschijnen.

Art museums and the price of success

Mevrouw T. Gubbels en mevrouw A. van Hemel

Op 19 november 1993 vond in de Voordrachtzaal van de Boekmanstichting de studiedag *Musea en omgeving* van de sectie educatieve diensten van De Nederlandse Museumvereniging plaats. Aan het slot van deze dag werd de congresbundel *Art museums and the price of success* door de directeur van de Boekmanstichting uitgereikt aan mevrouw A. Visser, voorzitter van de sectie. In het boek zijn de bijdragen opgenomen van de deelnemers aan het in december 1992 in het Rijksmuseum door de Boekmanstichting georganiseerde congres *Art Museums and the price of success*. Museumdirecteuren en wetenschappers uit de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Nederland gaven bij die gelegenheid hun visie op de veranderende rol en taken van musea tegen de achtergrond van een stagnerende economie en de eis van de overheid tot vergroting en verbreding van het publieksbereik.

De bundel bevat bijdragen van F. Lubbers (adjunct-directeur Van Abbemuseum, Eindhoven); P. van Mensch (docent Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, faculteit museologie, de Reinwardt Academie); H. van Os (directeur Rijksmuseum, Amsterdam); J. Vaessen (directeur Nederlands Openluchtmuseum, Arnhem); mevrouw E. Hooper-Greenhill (lecturer Museum Studies, University of Leicester); J. Spalding (director Glasgow Museums and Art Galleries); P. Jenkinson (head Walsall Museums and Galleries); mevrouw V. Zolberg (New School for Social Research, New York), J. N. Wood (director of the Art Institute of Chicago); J. Mark Davidson Schuster (Massachusetts Institute of Technology, department of urban studies and planning) en E. Beaucamp (redacteur en kunstkriticus van de *Frankfurter Allgemeine Zeitung*). Mevrouw T. Gubbels en mevrouw A. van Hemel verzorgden de redactie van de bijdragen en schreven de inleiding, mevrouw V. Zolberg voorzag de bundel van een epiloog.

Conferentie Onderzoek en beleid beeldende kunst

Mevrouw T. Gubbels en mevrouw A. van Hemel

Sinds 1984 is het beleid van de rijksoverheid en de lagere overheden voor beeldende kunsten op een aantal punten veranderd. De financiële middelen die na de opheffing van de Beeldende-Kunstenaarsregeling beschikbaar kwamen, werden gebruikt om een aantal andere subsidieregelingen ten behoeve van de eigentijdse Nederlandse beeldende kunst te bekostigen. De meeste van die beleidsinstrumenten zijn de laatste jaren in opdracht van het ministerie van WVC geëvalueerd.

Deze onderzoeken vormden de aanleiding voor de conferentie *Onderzoek en beleid beeldende kunst* op 28 oktober 1993, georganiseerd door de Boekmanstichting in samenwerking met het Erasmuscentrum voor Kunst- en Cultuurwetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam (T. IJdens en W. de Nooi). Twee vragen stonden op de conferentie centraal: welke inzichten hebben de onderzoeken opgeleverd over de structuur en de ontwikkeling van het veld van de beeldende kunst tussen 1984 en heden? En, in het verlengde daarvan, wat is er naar aanleiding van de verschillende onderzoeken te zeggen over het samenspel en de wederzijdse afhankelijkheid tussen onderzoek, beleid en veld? De deelnemers aan de conferentie waren onderzoekers en beleidsambtenaren die al dan niet direct bij dergelijk onderzoek betrokken zijn of waren. Zij ontvingen vooraf een reader met samenvattingen van de onderzoeken.

De inleidingen op de genoemde discussievragen werden gehouden door A.M. Bevers, hoogleraar Kunst- en Cultuurwetenschappen aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, A.B. Ringeling, hoogleraar Bestuurskunde aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en P. Ligthart, hoofd financiën van de afdeling beeldende kunst, bouwkunst en vormgeving van het ministerie van WVC. Conferentievoorzitter was N. Lamers, directeur van Cytherea, Bureau voor Organisatie, Advies en Management. Een verslag van de conferentie zal in 1994 verschijnen.

Eerste bedrijf: de relaties tussen overheid, beeldende kunst en bedrijfsleven in de gemeenten Assen en Dordrecht

Mevrouw A. van Hemel en G. J. van Wijngaarden

In opdracht van de gemeente Dordrecht vond in 1992 een pilot-onderzoek plaats naar de aard en de omvang van de sponsoring van beeldende kunst door bedrijven in de gemeente Assen en Dordrecht. Het initiatief voor deze studie was genomen door de landelijke overlegcommissie *De Kunst-De Stad-De Markt*, die na de afschaffing van de Beeldende-Kunstenaarsregeling zocht naar alternatieve financiering van beeldende kunstenaars. Speciale aandacht ging uit naar de rol die gemeenten daarbij in de toekomst zouden kunnen spelen. Het onderzoek gaf een indruk van een aantal factoren die van invloed zijn op de aard, inhoud en kwaliteit van de relaties tussen gemeenten, kunstinstellingen en bedrijfsleven in een middelgrote gemeente. Mevrouw T. Gubbels begeleidde het onderzoek.

Begin 1993 heeft de programmacommissie zich beraden over de wenselijkheid van een eventueel vervolgonderzoek. Uiteindelijk werd besloten de pilotstudy als een zelfstandig rapport te beschouwen. Op 18 juni 1993 werd *Eerste Bedrijf* gepresenteerd in de kunstenaarssociëteit van Teekengenootschap *Pictura* in Dordrecht. Drie sprekers reageerden vanuit verschillende invalshoeken op de inhoud van het rapport: D. ten Veen, wethouder Cultuur van Dordrecht; T. Yocarini, directeur van de Stichting Kunst en Bedrijf en R. Mulder, directeur van het Voorzieningsfonds voor Kunstenaars. Zij gaven hun visie op de rol die een centrum

voor beeldende kunst in de toekomst kan spelen als intermediair tussen de gemeente, het bedrijfsleven, de kunstenaars en de kunstinstituten.

Woordrechtwijzer

Mevrouw T. Pronk

In de publikatiereeks *Rechtwijzers* is in 1993 een aanvang gemaakt met het derde deel in deze serie: de *Woordrechtwijzer*. Deze publikatie richt zich op het terrein van de letteren en beoogt voor de praktijk bruikbare juridische en sociaal-economische informatie te verstrekken aan degenen die in de letterensector werkzaam zijn. De toegankelijkheid van de geboden gegevens staat centraal: de serie *Rechtwijzers* voert als redactionele formule dat juridische zaken ook begrijpelijk moeten zijn voor niet-juristen.

In overleg met een speciaal hiervoor samengestelde redactie - bestaande uit M. Frequin, K. Holierhoek, mevrouw T. Pronk, H. Verdaasdonk en R. Vrij - is een nauw omschreven concept voor het boek uitgewerkt op grond waarvan ter zake kundige auteurs werden uitgenodigd om een bijdrage te leveren. De *Woordrechtwijzer* verschijnt in de loop van 1994 bij uitgeverij Sdu-Koninginneweg.

Meetbaarheid omvang van de markt voor beeldende kunst in Nederland

F. van Puffelen

Op 13 mei 1993 organiseerde de Federatie Kunstuitleen in Den Haag een studiemiddag over de overdracht van BKR-werken. In verband met de mogelijke verstoring van de markt voor beeldende kunst, die van een dergelijke overdracht zou kunnen uitgaan, hield F. van Puffelen een lezing over de meetbaarheid van de Nederlandse markt voor beeldende kunst en de uitkomsten van een proefonderzoek, dat onder zijn leiding bij de Stichting voor Economisch Onderzoek der Universiteit van Amsterdam in 1992 was gehouden. Dit in opdracht van het ministerie van WVC verrichte proefonderzoek was geïnspireerd door de wens van het ministerie naast het met gemeenschapsgeld gefinancierde deel van de markt (opdrachten, aankoop door musea en overheidsinstellingen en uitleen) ook het particuliere deel (aankopen en opdrachten) in kaart te brengen. Uit het proefonderzoek bleek dat er geen metingen plaatsvinden die het geheel of delen van het particuliere segment van de markt in kaart brengen en dat schattingen door insiders hoogst onbetrouwbaar zijn. De uitkomsten van het proefonderzoek waren van dien aard dat een periodieke enquête kon worden aanbevolen. Bijkomende voordelen hiervan zijn dat niet alleen de markt in zijn totaliteit valt te ramen, maar dat ook segmenten in beeld kunnen worden gebracht en dat de ontwikkeling van de marktpositie van beeldend kunstenaars in principe kan worden gevolgd. Als voorlopige indicatie komt naar voren dat het met particuliere gelden gefinancierde deel van de markt ongeveer de helft uitmaakt; het aandeel van de kunstuitleen in de inkomens van beeldend kunstenaars is gering. Op

grond hiervan lijkt een verstoring van de markt door overdracht van BKR-werken aan de kunstuitleen niet groot te zijn. Dit geldt echter alleen voor de directe inkomens ontleend aan kunstleenvergoedingen; het via de kunstuitleen opbouwen van een naam op de beeldende-kunstmarkt kan door de overdracht wel worden verstoord.

Tijdens de studiemiddag gaven ook mevrouw T. Gubbels (Boekmanstichting), N. Lamers (voorzitter van de Federatie Kunstuitleen), J. Verduijn Lunell (directeur van de Federatie van Kunstenaarsverenigingen) en mevrouw S. ter Kuile, (hoofd artotheek Rotterdam) hun visie op de Nederlandse beeldende-kunstmarkt.

De economische legitimatie van kunstsubsidies

F. van Puffelen

In het kader van de studie naar beschouwingen van Nederlandse en Vlaamse economen over kunst en kunstbeleid die in 1992 werd gestart, is het onderdeel 'economische legitimatie' praktisch voltooid. Over dit onderwerp is sinds 1963 door economen veel geschreven en het onderwerp blijkt nog steeds actueel. Nieuwe gezichtspunten zijn er sinds de jaren zestig niet bijgekomen: economen baseren de economische legitimatie van kunstsubsidies nog steeds vanuit de welvaartseconomie op het voorkomen van collectieve goederen en externe effecten (die via het marktmechanisme niet of onvoldoende aan bod komen) en op de mogelijke onderschatting van de consument van het belang van kunstconsumptie (kunst zou een zogenaamd *merit good* zijn). Dit laatste vormt het voornaamste argument voor pogingen de horizontale en verticale spreiding van kunst te bevorderen.

Waarin economen verschillen van opvatting is het belang dat zij aan de verschillende legitimaties van kunstsubsidies toekennen. J. Pen acht het *merit good*-argument het belangrijkste, H. Abbing de collectieve aspecten van kunst, terwijl de Vlaamse econoom W. DeGrauwe het bestaan van collectieve aspecten en externe effecten wel erkent, maar de markt toch voorrang wil geven, bang als hij is voor het creëren van elitekunst op kosten van de gemeenschap. Vanaf de jaren tachtig is een tendens zichtbaar in de economische beschouwingen om niet alleen het waarom van overheidssteun, maar ook het 'hoe', 'hoeveel' en 'door wie' te beklemtonen. Dit als reactie op de afname van de belangstelling voor diverse kunstuitingen (met name toneel) en het steeds hogere aandeel van het subsidiepercentage in de totale kosten.

Politieke partijen en kunstbeleid

H. van Dulken

Op 23 mei 1992 organiseerde de Boekmanstichting in samenwerking met de Wiardi Beckman Stichting een studieconferentie over het thema *Tussen elitekunst en massacultuur*. Deze studiedag was onderdeel van het project 'politieke partijen en kunstbeleid' in het kader waarvan in het verleden studiedagen werden georganiseerd met het Wetenschappelijk Bureau voor het CDA (1984) en de Teldersstichting, het

wetenschappelijk bureau van de VVD (1986). Naar aanleiding van de conferentie met de Wiardi Beckman Stichting verscheen *Sociaal-democratie, kunst, politiek: beschouwingen over een sociaal-democratisch kunstbeleid*.

In deze bundel zijn de volgende artikelen opgenomen:

'Sociaal-democratische cultuurpolitiek in een marktliberaal tijdperk' (H. Blokland); 'Cultuurparticipatie' (mevrouw H. d'Ancona); 'Mislukte cultuurspreiding?' (H. van Os); 'In een duaal bestel redt de kunst zich wel' (C. Smithuijsen); 'Massakunst en elitecultuur' (P. Schnabel); 'Kunst is oorlog' (T. Beckers); 'Splitting the difference' (R. Laermans) en 'De PvdA en de "kijkcijfers die nooit liegen"' (P. Kalma en S. Piersma).

Op 13 en 20 november 1993 organiseerde de Boekmanstichting in samenwerking met de Stichting Wetenschappelijk Bureau D66 twee oriënterende ronde-tafelgesprekken over de opvattingen van D66 op het terrein van het kunst- en cultuurbeleid. Aan deze bijeenkomsten werd deelgenomen door onder meer: R. Fuchs (directeur van het Stedelijk Museum te Amsterdam), A. van der Staay (directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau), H.O. van den Berg (bureau Cenario), A. Nuis (lid van de Tweede Kamer voor D66), H. van Straeten (deelraad wethouder te Amsterdam Osdorp), mevrouw M. Louppen (gedeputeerde voor cultuur te Gelderland), mevrouw M. Mous (wethouder te Heemstede), mevrouw M. Smeets (lid van de Provinciale Staten van Groningen) en J. van der Veen (wethouder te Eindhoven). De bijeenkomsten dienden ter voorbereiding van een studieconferentie op 26 maart 1994 die onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D66 en de Boekmanstichting wordt georganiseerd.

Kunst, kroniek en parlement 1991-1993

Op 25 november 1993 overhandigde de directeur van de Boekmanstichting het eerste exemplaar van *Kunst, kroniek en parlement 91-93* aan A. Nuis, lid van de Tweede Kamer voor D66 en voorzitter van de vaste kamercommissie voor Welzijn en Cultuur van de Tweede Kamer. Het is inmiddels de derde keer dat dit naslagwerk als zelfstandige uitgave verschijnt. Tot 1986 werden de rubrieken Parlement en Kroniek opgenomen in de jaarboekenreeks *Kunst en Beleid in Nederland*.

In het onderdeel 'Parlement' van *Kunst, kroniek en parlement 91-93* komen de kunstspecialisten van de verschillende kamerfracties en minister d'Ancona uitgebreid aan het woord over de onderwerpen die in genoemde jaren op de cultuurpolitieke agenda stonden: de nota *Investeren in Cultuur*; de nota *Vormgeving*; de nota *Ruimte voor Architectuur*; het beeldende-kunstbeleid, het *Deltaplan voor het cultuurbehoud*; *De Wet op het specifiek cultuurbeleid*, de buitenlandse culturele betrekkingen, de *Wet Verzelfstandiging rijksmuseale diensten*, de omroeporkesten, de orkest- en operavoorziening voor het oosten des lands en de kunstbegrotingen. *Kunst, kroniek en parlement 91-93* wordt gecompleteerd met de 'Kroniek kunst en beleid', waarin een chronologisch overzicht wordt gegeven van alle relevante gebeurtenissen, besluiten en activiteiten op het gebied van kunst en cultuur in Nederland in de parlementaire jaren 1991-1993. In het inleidende hoofdstuk geeft mevrouw T. Pronk aan wat de betekenis is voor de kunsten van de in 1993 van kracht geworden *Wet op het specifiek cultuurbeleid*. Na een uiteenzetting over de juridische en bestuurlijke achtergronden van de totstandkoming van deze wet, licht zij enkele onderdelen door op hun juridische en politieke implicaties. Het accent valt daarbij op de vierjaarlijkse *Cultuurnota* van de minister van WVC en, in het verlengde daarvan, op het *Kunstenplan*.

Boekmancahier

Sinds augustus 1989, precies honderd jaar na de geboorte van Emanuel Boekman, geeft de Boekmanstichting het *Boekmancahier* uit. Het *Boekmancahier*, *kwartaalschrift over kunst, onderzoek en beleid* is bedoeld als informatiebron voor beleidsadviseurs, onderzoekers, studenten en docenten die zich bezighouden met onderzoek naar de sociale, psychologische, juridische, economische of bestuurskundige aspecten van kunst en cultuur. In een periode van vijf jaar heeft het cahier zich ontwikkeld tot een vaktijdschrift voor al diegenen die beroeps- dan wel beleidsmatig bij de culturele sector betrokken zijn.

Ook na de vijfde jaargang is de opzet van het *Boekmancahier* niet gewijzigd. Naast artikelen, boekbesprekingen, congresverslagen en de rubriek Discussabel, bevat het *Boekmancahier* de rubrieken Onderwijs- en Onderzoeksberichten. Het kwartaalschrift wordt gecompleteerd met een Agenda en Engelstalige samenvattingen van de artikelen.

De redactie, productie, distributie en acquisitie van het *Boekmancahier* berust bij de staf en het secretariaat van de Boekmanstichting. Eind 1993 telde het cahier ongeveer achthonderd betalende abonnees, vergeleken met 1992 betekende dat een stijging van ongeveer 20 procent.

De redactie van het *Boekmancahier* bestond in 1993 uit H. van Dulken (eindredactie), D. Elshout, mevrouw T. Gubbels, mevrouw I. van Hamersveld (redacteur informatierubrieken), F. van Puffelen, mevrouw T. Pronk (redacteur boekbesprekingen), mevrouw A. van Hemel en mevrouw M. van Splunter (redactiesecretariaat). In de loop van 1993 nam mevrouw S. Hoogervorst de functie van redacteur boekbesprekingen over van mevrouw T. Pronk.

De redactieraad bestond uit: A.M. Bevers, B. Kempers en mevrouw C. van Lakerveld.

Boekmandebat

Het (inter)nationale kunst- en cultuurbeleid is voortdurend aan veranderingen onderhevig en die ontwikkelingen zijn onderwerp van een permanente discussie waarvan in het *Boekmancahier* verslag wordt gedaan. De redactie stelde zich op het standpunt dat zij haar activiteiten niet kon beperken tot een uitsluitend schriftelijke verslaglegging van deze ontwikkelingen. Ook het mondelinge debat speelt een rol. Om die reden organiseerde de redactie in 1993 twee maal het *Boekmandebat*. Aanleiding voor het debat is een artikel uit het *Boekmancahier*. Overigens is dat geen principiële keuze, de redactie kan het *Boekmandebat* ook verbinden aan actuele ontwikkelingen en gebeurtenissen.

Het eerste Boekmandebat vond plaats op vrijdag 16 april 1993. De historicus K. Geldof debatteerde met R. Laermans, socioloog en verbonden aan de Katholieke Universiteit Leuven over 'Cultuur en openbaarheid: van problematiek naar mythe', een artikel van Laermans uit *Boekmancahier* 15. A.M. Bevers, hoogleraar kunst-sociologie aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam, trad op als gespreksleider.

Het twee Boekmandebat 'Kunstbeleid; op zoek naar (of: de noodzaak van) een nieuwe legitimatie?' vond plaats op donderdag 25 november 1993. Aanleiding tot dit debat vormden de cultuurpolitieke paragrafen in de verkiezingsprogramma's. Aan het debat werd deelgenomen door de directeurs van de wetenschappelijke bureaus van de voornaamste politieke partijen; K. Groenveld (Teldersstichting VVD), P. Kalma (Wiardi Beckman Stichting PvdA), T. Janssen (stafmedewerker van het bureau voor het CDA) en C. de Vries (Stichting Wetenschappelijk Bureau D66). Gespreksleider was H. M. van den Brink, redacteur van *NRC Handelsblad*.

Jaarboek kunst en beleid in Nederland

Eind december 1992 verscheen bij uitgeverij Van Gennep te Amsterdam het zesde jaarboek *Kunst en beleid in Nederland*, de officiële presentatie vond plaats op 29 januari 1993. Centraal thema bij deze bijeenkomst was 'kunst in opdracht'. Mevrouw B. Stigter, een van de auteurs van het zesde jaarboek, hield bij die gelegenheid een referaat over de totstandkoming van de meer dan veertig oorlogsmonumenten die Amsterdam rijk is. T. Yocarini, directeur van de Stichting Kunst en Bedrijf, ging nader in op de relatie tussen de opdrachtgever en de kunstenaar. Beide referaten werden in bewerkte vorm gepubliceerd in het septembernummer van het *Boekmancahier*.

De redactie van het jaarboek *Kunst en beleid in Nederland* bestond uit mevrouw F. van den Burg, J. Kassies (voorzitter), H. van Dulken (eindredacteur), B. van Heerikhuizen, W. Oosterbaan en C. Smithuijsen. In de loop van 1993 verliet C. Smithuijsen de redactie. Zijn plaats werd ingenomen door mevrouw B. Stigter. Daarnaast werd F. Bool, directeur van het Nederlands Fotoarchief, als gastredacteur aan de redactie toegevoegd. Mevrouw F. van den Burg nam in augustus het voorzitterschap van J. Kassies over.

Boekmanleerstoel kunstsociologie

Ook in 1993 bekleedde mevrouw Vera Zolberg, professor aan de New School for Social Research te New York de Bijzondere Leerstoel kunstsociologie die door de Boekmanstichting bij de Universiteit van Amsterdam is ingesteld. Mevrouw Zolberg was in 1993 twee keer in Nederland als *visiting professor* en wel van 17 mei tot en met 7 juni en van 7 tot en met 24 november 1993. Evenals in 1992 bestonden haar activiteiten hoofdzakelijk uit het geven van gastcolleges, lezingen en workshops en seminars voor promovendi.

Op 18 en 19 mei en op 11 november leidde zij de workshops 'Sociology of the arts' waarin promovendi uit verschillende disciplines (sociologie, bestuurskunde, kunstgeschiedenis, culturele antropologie, politicologie) in de gelegenheid werden gesteld papers over (delen van) hun promotieonderzoek met haar en elkaar te bespreken.

Voor vierdejaars studenten culturele studies van de Universiteit van Amsterdam verzorgde zij op 25 mei een gastcollege over de financiering en het verzamelbeleid van Amerikaanse kunstmusea.

Op verzoek van de Rotterdamse Erasmus Universiteit hield zij een gastcollege over haar boek *Constructing a sociology of the arts*. Het boek is verplichte literatuur voor tweedejaars studenten kunst- en cultuurwetenschappen. Aansluitend op het college was er een informele bijeenkomst met de onderzoeksstaf van de Vakgroep kunst- en cultuurwetenschappen, waar van gedachten werd gewisseld over de stand van zaken van het sociaal-wetenschappelijk onderzoek op het gebied van populaire cultuur en cultuurindustrie.

Op 1 en 2 juni leidde mevrouw Zolberg een workshop 'Populaire cultuur' waaraan werd deelgenomen door promovendi uit verschillende disciplines (sociologie, massacommunicatie, amerikanistiek en filmwetenschap).

Voor de leden van de werkgroep Mondiale Cultuur en van de International Association for the Study of Popular Music (IASPM) hield zij op 3 juni een lezing over 'Censorship in the arts in the United States'.

Op 4 juni werd in het Teylers Museum te Haarlem een bijeenkomst georganiseerd onder de titel 'Visies op verzamelen'. Het thema van de middag was de stand van zaken van het onderzoek naar kunstverzamelaars en kunstverzamelingen. Mevrouw Zolberg hield een lezing over haar onderzoek naar belangrijke Amerikaanse verzamelaars van avant-gardekunst uit het begin van de twintigste eeuw zoals A. Barnes en J.P. Morgan. B. Kempers sprak vervolgens over het vigerende onderzoek naar Nederlandse kunstverzamelaars. M. Visser, een prominent verzamelaar van contemporaine kunst, besloot de dag met een betoog over de totstandkoming van zijn collectie.

Op 10 november gaf mevrouw Zolberg voor tweedejaars (deeltijd)studenten cultuursociologie van de Universiteit van Amsterdam een gastcollege over 'Artists as insiders and outsiders: autonomy, the market, institutions'.

Voor studenten kunstgeschiedenis en studenten met kunstgeschiedenis als keuzevak van de Rijksuniversiteit Leiden, verzorgde zij een college over de relatie tussen westerse en niet-westerse kunst onder de titel 'Contrasts in seeing: meanings of African art'. Haar artikel 'Art on the edge: political aspects of aestheticizing the primitive' (zie: *Boekmancahier* 14) vormde het theoretische uitgangspunt voor dit gastcollege.

Op 17 november gaf mevrouw Zolberg een workshop voor promovendi — kunsthistorici — die zich met onderwerpen als de kunsthandel, de musea en het beeldend kunstbeleid in de negentiende eeuw bezighouden. De deelnemers presenteerden papers over (delen van) hun dissertatie waarover vervolgens gediscussieerd werd.

Te gast bij de Sectie Educatieve Diensten van de Nederlandse Museumvereniging leverde mevrouw Zolberg op 19 november een bijdrage aan een studiedag van de sectie met als thema 'Musea en omgeving'. De titel van haar lezing 'Things to all people, at what price?'.

Ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de studierichting Kunst en Kunstbeleid van de Rijksuniversiteit Groningen vond op 21 november een symposium plaats onder de titel 'Kwaliteit en de organisatie van het oordeel'. Mevrouw Zolberg besprak vanuit kunstsociologisch perspectief de dynamiek van het begrip kwaliteit in de kunsten in relatie tot de oordeelsvorming vanuit verschillende (westerse en niet-westerse) culturele contexten.

Op 24 november sprak mevrouw Zolberg met een tiental vertegenwoordigers van verschillende universiteiten over het thema 'culturele identiteit: mondialisering en regionalisering'. Besproken werd hoe het thema binnen de verschillende universiteiten en disciplines benaderd wordt. Tevens werden bij deze bijeenkomst de wenselijkheden en mogelijkheden gepeild voor een internationaal congres over de implicaties van de *Gatt* (General Agreement on Tariffs and Trade) op het gebied van kunst en cultuur.

Contactdag kunstonderwijs

Op 12 mei vond de Contactdag Kunstonderwijs plaats. Onder voorzitterschap van mevrouw N. Leigh, docente van het keuzevakprogramma Kunstmanagement van de Rijksuniversiteit Leiden, werd gesproken over de literatuur die op de hogescholen en universiteiten als studiemateriaal wordt aangeboden. Aanwezig waren docenten van de universitaire opleidingen kunst en cultuur van de Universiteit van Amsterdam, de Erasmus Universiteit Rotterdam, de Rijksuniversiteit Leiden, de Rijksuniversiteit Groningen en de Katholieke Universiteit Brabant. Daarnaast waren vertegenwoordigers aanwezig van de hogere beroepsopleidingen van de Hogeschool Holland, de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten en de Hogeschool Rotterdam en Omstreken. Ook het Vlaams Centrum voor Volwasseneneducatie was vertegenwoordigd.

Mevrouw I. van Hamersveld ging op de Contactdag nader in op de achtergronden van de Boekman-Scriptieprijs. Daarnaast werd onder de aanwezigen de behoefte gepeild voor het eventueel opnieuw uitbrengen van de inmiddels uitverkochte reader *Kunst en overheid: beleid en praktijk*. Deze reader met inleidende teksten werd in 1989 door de Boekmanstichting uitgegeven in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam. In 1990 verscheen een herziene druk van de reader. Er werd een redactie samengesteld van acht docenten die zich in de loop van 1993 enkele malen boog over de vraag of een geactualiseerde reader moest worden uitgebracht. Uiteindelijk kwam men tot de slotsom dat de specifieke behoeften van de verschillende opleidingen te ver uiteen lagen om een coherente reader voor algemeen gebruik samen te stellen. Bovendien, zo werd vastgesteld, worden de actuele ontwikkelingen in op het terrein kunst- en cultuurbeleid gevolgd in het *Boekmancahier*.

Boekman-Scriptieprijs

De Boekman-Scriptieprijs is ingesteld als blijk van waardering voor de wetenschappelijke kwaliteit van onderzoek dat ligt op het werkteerrein van de stichting en dat als afstudeerproject is uitgevoerd aan een Nederlandse universiteit of hogeschool. De prijs dient tevens ter stimulering van het kunst- en cultuuronderzoek. Daarnaast wordt zogenaamde 'grijze literatuur' voor de bibliotheek verworven en ontsloten. Ook wordt de Boekmanstichting via de prijs geattendeerd op potentiële auteurs en onderwerpen voor haar uitgaven, in het bijzonder het *Boekmancahier*.

De Boekman-Scriptieprijs bestaat uit een bedrag van f 1500,— en publikatie van (een deel van) de scriptie, al dan niet in bewerkte vorm, onder auspiciën van de Boekmanstichting. Over de toekenning van de Boekman-Scriptieprijs beslist een onafhankelijke jury, jaarlijks te benoemen door het bestuur van de Boekmanstichting. De jury bestaat uit ten minste vijf en ten hoogste zeven leden. De jury van de Boekman-Scriptieprijs 1992 was als volgt samengesteld: mevrouw G. Bakker, kunsthistorica en neerlandica en tot in 1993 werkzaam bij de vakgroep Kunstgeschiedenis van de Universiteit Utrecht; mevrouw S. Boerma, theaterwetenschapper, werkzaam voor de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek; P. van Reijen, musicoloog, verbonden aan het Instituut voor Muziekwetenschap van de Rijksuniversiteit Groningen; P. Rutten, communicatiewetenschapper, verbonden aan het Instituut voor Massacommunicatie van de Katholieke Universiteit Nijmegen en A.M. Bevers, socioloog, werkzaam bij de vakgroep Kunst- en Cultuurwetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam en tevens voorzitter van de jury.

De juryleden van de Boekman-Scriptieprijs hebben vijfenzeventig werkstukken gelezen en beoordeeld. Maar liefst tweeëndertig scripties, ofwel 43 procent van het totaal van de inzendingen, hadden als thema kunstbeleid en kunstmanagement. Daarnaast viel 40 procent in de categorie sociaal-wetenschappelijke scripties, die handelden over sociologisch georiënteerde probleemstellingen van productie, distributie of receptie van kunst- en cultuurprodukten. Er waren elf werkstukken over (kunst)historische onderwerpen. Wat betreft de kunstsectoren scoorde de sector beeldende kunst en fotografie met zestien scripties het hoogst, gevolgd door film met tien, theater en muziek beide met acht, musea met zes, literatuur met vijf en overige sectoren zoals dans, niet-westerse kunst en media, met drie of minder. De jury concludeerde op basis van de grote hoeveelheid beleidsgerichte afstudeeractiviteiten dat de universitaire opleidingen in kunst en cultuur steeds meer praktijkgerichte studenten afleveren.

De juryleden waren unaniem van oordeel dat de kwaliteit van de scripties van 1992 over de hele linie tegenviel. De jury heeft de scripties beoordeeld op de oorspronkelijkheid van het thema en, in samenhang daarmee, op de relevantie van het onderwerp, de theoretische en empirische uitwerking van de probleemstelling, de opbouw en, tenslotte, de redactionele vaardigheden van de auteur. Om in aanmerking

te komen voor de prijs, zo meende de jury, moest op meer dan een van de bovengenoemde beoordelingscriteria de kwalificatie 'uitstekend' aan de scriptie kunnen worden gegeven en diende voor het overige over de hele linie de scriptie minimaal als goed beoordeeld te worden. Dit strenge oordeel moest dan liefst ook nog eens unaniem door de jury kunnen worden uitgesproken. Uiteindelijk besloot de jury dat geen van de scripties aan meer dan modale eisen voldeed. De Boekman-Scriptieprijs werd in 1993 niet uitgereikt.

Voorlichting en documentatie

Culturele Pool

De participanten van de Culturele Pool (CuPo), het Samenwerkingsverband Literatuurdocumentatie Kunst en Cultuur, documenteren meer dan honderd, voornamelijk Nederlandse tijdschriften op het gebied van kunst, cultuur en beleid. Sinds een aantal jaren stelt de CuPo deze informatie niet alleen voor de participanten maar ook voor andere geïnteresseerden beschikbaar. Begin 1993 werd een informatieve folder over de CuPo onder potentiële abonnees verspreid. In de loop van het jaar is bij de nieuwe abonnees het zoekprogramma Spider geïnstalleerd en geïnstrueerd. Eind 1992 telde de CuPo 13 abonnees, eind 1993 waren dat er 38.

In de CuPo participeren de documentatie-afdelingen van de Boekmanstichting, de Culturele Raad Overijssel, het Landelijk Ondersteuningsinstituut Kunstzinnige Vorming, het ministerie van WVC en de faculteit museologie van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, de Reinwardt Academie. In 1993 voerde de CuPo een oriënterend gesprek met de Stichting voor Kunst en Beleid over mogelijke aansluiting van deze nieuwe Vlaamse organisatie bij de Culturele Pool. De Boekmanstichting voert het secretariaat van de CuPo, de bijeenkomsten van de participanten worden voorgezeten door een medewerker van de bibliotheek van het ministerie van WVC.

In de zomer van 1993 verspreidde het CuPo-secretariaat onder de participanten, abonnees en geïnteresseerden het *Verslag van de periode 1990-1992*, waarin uitgebreid wordt ingegaan op de werkwijze van het samenwerkingsverband.

Public relations en voorlichting

In het verlengde van de voorlichtings- en public-relationsactiviteiten in 1992 is voortgegaan met het ontwikkelen van de huisstijl van de Boekmanstichting. Betroffen deze activiteiten in 1992 voornamelijk het ontwerp van het logo en het vignet van de Boekmanstichting, in 1993 werd ook het binnenwerk van de publikaties van de stichting ter hand genomen. Een voorbeeld van deze inspanningen is de eerste uitgave-nieuwe-stijl van het naslagwerk *Kunst, kroniek en parlement 91-93*. Het typografisch stramen is ontworpen door Hannie Pijnappels en zodanig ontwikkeld dat het toepasbaar is voor alle publikaties van de stichting. Ook de bundel *Art museums and the price of success* is volgens de nieuwe opzet vormgegeven.

Daarnaast is in het verslagjaar een nieuwe - Nederlandstalige en Engelstalige - informatiefolder over de Boekmanstichting verschenen. Met deze folder worden belangstellenden beknopt geïnformeerd over de activiteiten van de stichting. Andere public-relations- en voorlichtingsactiviteiten betroffen voornamelijk de presentatie van materiaal van de stichting bij symposia en congressen en bij colleges en bijeenkomsten op universiteiten en in eigen huis. Ter gelegenheid daarvan werden ook geregeld inleidingen over de activiteiten van de stichting verzorgd.

Ten slotte is ook in 1993 voortgegaan met het verspreiden van persberichten, het verzenden van promotiemailingen in Nederland en Vlaanderen, het aanvullen en actualiseren van het adressenbestand, het (mede) organiseren van presentaties en het werven van abonnees voor het *Boekmancahier*.

Internationale contacten

Circle

Sinds de jaren zeventig maakt de Boekmanstichting deel uit van een internationaal netwerk van onderzoeksinstituten, Circle genoemd. Deze afkorting staat voor Cultural Information and Research Centres Liaison in Europe, en is een initiatief van de Council for Cultural Co-operation van de Raad van Europa. Circle is een netwerk voor de uitwisseling van informatie en documentatie over beleid en praktijk in de culturele sector en voor het doen van onderzoek en de uitgave van publikaties. Formeel zijn inmiddels alle Europese landen lid van Circle, met uitzondering van landen waar nog geen democratische verkiezingen zijn geweest; dat laatste geldt als voorwaarde van lidmaatschap. Sinds enkele jaren zijn ook de kleine en Midden- en Oosteuropese landen vertegenwoordigd.

Contactpersoon voor Circle in Nederland was in 1993, net als in voorgaande jaren, mevrouw I. van Hamersveld. Via het netwerk van Circle is de Boekmanstichting eveneens betrokken bij de oprichting van ERICArts; het Europese Instituut voor Cultuuronderzoek.

Via Circle benaderen onderzoekers uit het buitenland de Boekmanstichting alwaar zij gebruik kunnen maken van de bibliotheek en in contact worden gebracht met personen en instellingen die voor hen en hun onderzoek van belang zijn. Ook vindt voorlichting plaats aan Nederlandse onderzoekers die op zoek zijn naar instellingen en contactpersonen in het buitenland.

De vierde European Round Table vond plaats in Helsinki van 30 april tot 2 mei 1993 en kreeg als thema 'Human rights and cultural policy in a changing Europe'. Circle organiseerde deze rondetafelconferentie in samenwerking met de organisatie Rights and Humanity. Onderwerp van discussie was de invloed van de veranderingen in Europa op het culturele beleid dat regeringen zouden moeten voeren om de vrijheid van (menings)uiting en het gelijke recht op cultuurparticipatie veilig te stellen. Op verzoek van de Boekmanstichting schreef W.L. Tjon Pian Gi, directeur van Stichting Scarabes, adviesbureau van multicultureel theater in Nederland een verslag van deze conferentie dat naderhand werd gepubliceerd in *Boekmancahier* 17.

In 1993 heeft de Boekmanstichting de Nederlandse bijdrage gereviseerd aan het *Handbook of Cultural Affairs in Europe*, waarvan in opdracht van Circle in 1994 een herziene versie wordt uitgebracht door het Zentrum für Kulturforschung in Bonn. D. Elshout schreef voor deze publikatie een korte inleiding.

In 1993 heeft de Boekmanstichting voorstellen gedaan voor concrete samenwerking met de Stichting Kunst en Beleid i.o. te Vlaanderen.

F. van Puffelen heeft als Nederlands afgevaardigde zitting in de Executive Board van de Association for Cultural Economics International en is tevens aangezocht als redacteur voor de *Journal of Cultural Economics*, het officiële orgaan van de Association.

Publikaties medewerkers Boekmanstichting

Mevrouw T. Gubbels

- 'Beeldend kunstbeleid in de breedte; vijf jaar beroepskostenvergoedingen'. In: *Jaarverslag 1992*. Amsterdam: Stichting Fonds voor de Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst, 1992, pp 17-24.
- (met mevrouw A. van Hemel) 'Introduction'. In: *Art museums and the price of success; an international comparison*. Amsterdam: Boekmanstichting, 1993. pp. 11-17.
- (met mevrouw A. van Hemel) 'Veroordeeld tot beoordeling'. Boekbespreking van: C. Blok, *Over de veroordeling van werken van beeldende kunst*. Amsterdam: Stichting Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst, 1992. In: *Boekmancahier* 15, jrg. 5, maart 1993, pp. 71-74.
- 'Is kunst te leren?'. Boekbespreking van: J. Heilbron, *Kunst leren: het werkplaatsmodel in de beeldende kunst*. Rijswijk: ministerie van WVC, 1992. In: *Boekmancahier* 18, jrg. 5, december 1993, pp. 474-478.
- (eindredactie met C. Smithuijsen) *Kunst, kroniek en parlement 91-93*. Amsterdam: Boekmanstichting, 1992.
- (eindredactie met mevrouw A. van Hemel) *Art museums and the price of success; an international comparison*. Amsterdam: Boekmanstichting, 1993.

Mevrouw I. van Hamersveld

- 'J.H. de Bois: smaakmaker met een smalle beurs'. Boekbespreking van: J.F. Heijbroek en E.L. Wouthuijsen. *Kunst, kennis en commercie: de kunsthandelaar J.H. de Bois 1878-1946*. Amsterdam/Antwerpen, 1993. In: *Boekmancahier* 17, jrg 5, september 1993, pp. 363-367.
- 'Kippevel en tranen: verslag van de IASPM-Benelux Populaire Muziekstudies conferentie. (Nijmegen, 27 en 28 april 1993)'. In: *BPM, Nieuwsbrief IASPM-Benelux*, oktober 1993, pp. 6-16.

Mevrouw A. van Hemel

- (met G. J. van Wijngaarden) *Eerste bedrijf: overheid, beeldende kunst en bedrijfsleven in Dordrecht en Assen*. Amsterdam: Boekmanstichting, 1993.
- 'Nederlandse symfonische muziek ongehoord onbekend: verslag van de studiedag Nederlandse muziek en orkesten'. In: *Boekmancahier* 15, jrg. 5, maart 1993, pp. 114-118.
- (met mevrouw T. Gubbels) 'Introduction.' In: *Art museums and the price of success; an international comparison*. Amsterdam: Boekmanstichting, 1993. pp. 11-17.
- (met E. Couvé) *Het kunstbeleid van de Amsterdamse stadsdelen: vooronderzoek*. Amsterdam: Amsterdamse Kunstraad, 1993.

- (met mevrouw T. Gubbels) 'Veroordeeld tot beoordeling'. Boekbespreking van: C. Blok, *Over de veroordeling van werken van beeldende kunst*. Amsterdam: Stichting Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst, 1992. In: *Boekmancahier* 15, jrg. 5, maart 1993, pp. 71-74.
- (eindredactie met mevrouw T. Gubbels) *Art museums and the price of success; an international comparison*. Amsterdam: Boekmanstichting, 1993.

Mevrouw S. Hoogervorst

- 'Letterkundige: beroep of roeping? De Vereeniging van Letterkundigen 1905-1945'. In: *Kunst en beleid in Nederland 6*. Amsterdam: Boekmanstichting/Van Gennep, 1993, pp. 189-220.
- 'De kunsten in het parlement 1991-1993'. In: *Kunst, kroniek en parlement 91-93*. Amsterdam: Boekmanstichting, 1993, pp. 93-151.
- 'Kroniek kunst en beleid: de parlementaire jaren 1991-1993'. In: *Kunst, kroniek en parlement 91-93*. Amsterdam: Boekmanstichting, 1993. pp. 155-242.

Mevrouw T. Pronk

- 'Kunst, bestuur en wetgeving: enige aspecten van de Wet op het Specifiek Cultuurbeleid'. In: *Kunst, kroniek en parlement 91-93*. Amsterdam: Boekmanstichting, 1993, pp. 17-36.
- 'Wie beschermt de vormgevers? Verslag van het symposium "Bescherming van vormgeving in Europa" '. In: *Boekmancahier* 15, jrg. 5, maart 1993, pp. 119-122.
- 'In de wandelgangen; verslag van "De dag van het vak" '. In: *Boekmancahier* 15, jrg. 5, maart 1993, pp. 125-127.
- (samen met mevrouw S. Gimbrère). 'The protection of cultural property: from Unesco to the European Community with special reference to the case of the Netherlands'. In: *Netherlands Yearbook of International Law, Vol. XXIII*, 1992. Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1993, pp. 223-273.
- 'Cultuur voor en na Maastricht, van wit naar grijs naar zwart'. Boekbespreking van: J.M.E. Lomans (red.) *Culture and community law: before and after Maastricht*. Deventer: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1992. In: *Boekmancahier* 17, jrg. 5, september 1993, pp. 368-371.

F. van Puffelen

- 'Economische betekenis Utrechtse kunst zwaar overschat, kritische bespreking van het stogo-rapport'. In: *Utrechts Nieuwsblad*, 3 november 1993.
- 'Overdrijving van de economische betekenis van de kunstsector'. Boekbespreking van: M.L. Hendriksen en J. Verhorst. *De economische betekenis van de professionele kunst in Utrecht*. In: *Boekmancahier* 18, jrg 5, december 1993, pp. 468-471.
- 'De economische betekenis van de kunst'. In: *OZON, tweemaandelijks cultureel tijdschrift voor Tilburg en omstreken*, jrg. 1, nr 1, september 1993.

C. Smithuijsen

- 'Democratie concertante: cultuuroverdracht en concertbezoek heroverwogen'. In: *Boekmancahier* 15, jrg. 5, maart 1993, pp. 45-60.
- 'Laat cd-koper meebetelen aan concertleven'. In: *NRC Handelsblad*, 29 maart 1993.
- 'Bezoeker moet zich thuisvoelen; interview met H. van Os, directeur Rijksmuseum Amsterdam'. In: *Het Parool*, 5 augustus 1993. (Ook verschenen in een Engelse vertaling. In: *Art museums and the price of success: an international comparison*. Amsterdam: Boekmanstichting, 1993. pp. 111-114).
- 'Muziek, hart en hoofd: klassieke muziek en het humanistisch ideaal'. In: *Rekenschap. Humanistisch tijdschrift voor wetenschap en cultuur*, jrg. 40, december 1993, nr. 4, pp. 203-209.
- 'Terug naar de bron. Kunstbeleid en educatie binnen de provinciegrenzen'. In: *Verslag symposium Cultuurparticipatie op Provinciale Schaal*. Haarlem: Culturele Raad Noord-Holland, 1993.
- 'Op het breukvlak der culturen: verslag van het congres 'Cultuur in Europa: verscheidenheid in de verdrukking?'. In: *Boekmancahier* 15, jrg. 5, maart 1993, pp. 123-124.
- 'Vlaamse en Nederlandse wetenschappers over kunst, cultuur en beleid'. Boekbespreking van: Dirk Diels (red.). *Schoonheid, smaak en welbehagen. Opstellen over kunst en culturele politiek*. Antwerpen, 1992. In: *Ons Erfdeel*, jrg. 36, januari/februari 1993, nr.1, pp. 146-148.
- 'De Nederlandse cultuur, Europa en daarbuiten'. Boekbespreking van: *Internationale Culturele Betrekkingen*, rapport van de onderzoekscommissie inzake de mogelijkheid en de wenselijkheid van een Instituut voor Buitenlandse Culturele Betrekkingen. Den Haag [etc.]: ministerie van WVC, 1993. In: *Internationale Spectator*, jrg. 47, december 1993, nr. 12.
- 'Het muzikale universum in de zwarte map'. Boekbespreking van: Chr. Braun. *Max Webers Musiksoziologie*. Heidelberg, 1992. In: *Boekmancahier* 18, jrg. 5, december 1993, pp. 478-484.
- (redactie, samen met mevrouw T. Gubbels). *Kunst, kroniek en parlement 91-93*. Amsterdam: Boekmanstichting, 1993.

Overige activiteiten medewerkers

Mevrouw T. Gubbels

- Nam op 13 mei deel aan een forum in het kader van een studiemiddag van de Federatie Kunstuitleen te Den Haag over een eventuele overdracht van de BKR-collectie van de Rijksdienst Beeldende Kunst naar de kunstuitleencentra.
- Hield op 17 juni op uitnodiging van de studentenvereniging van Culturele Studies van de Universiteit van Amsterdam een lezing over de Boekmanstichting, met name over de activiteiten op het gebied van onderzoek.

Mevrouw A. van Hemel

- Hield op 16 februari op een symposium over het kunstbeleid van de stadsdelen een lezing over het onderzoeksrapport *Kunstenstad in delen: Amsterdams kunstbeleid na de binnengemeentelijke decentralisatie*. Het symposium, georganiseerd door de Adviescommissie Beeldende Kunst van Stadsdeel De Pijp, vond plaats in filmhuis Rialto in Amsterdam.

Frank van Puffelen

- Hield op de studiemiddag 'Overdracht BKR werken' van de Federatie Kunstuitleen op 13 mei te Den Haag een inleiding over de meetbaarheid van de markt voor hedendaagse beeldende kunst in Nederland.

C. Smithuijsen

- Was lid van de werkgroep 'onderwijs & kunst' van de stichting Amsterdam Kunstenstad.
- Adviseerde op verzoek van de directeur Presentatie van het Rijksmuseum te Amsterdam over het aldaar te ondernemen publieksonderzoek.
- Was lid van de commissie onderzoeksopdrachten 'beeldende kunst en de markt', ingesteld door de stichting Artimo te Zeist.
- Adviseerde de Raad voor het Jeugdbeleid over een standpunt met betrekking tot het cultuurbeleid voor jongeren.
- Adviseerde Theater Instituut Nederland over een in 1994 te organiseren congres over podiumkunsten.
- Adviseerde de Vereniging Kunsten '92 over een manifest over de maatschappelijke betekenis van kunst.
- Adviseerde het Soeterijtheater van het Koninklijk Instituut voor de Tropen te Amsterdam, over het op 9 en 10 februari 1993 gehouden congres over 'Cultural Diversity'.
- Hield op 8 april een inleiding over de Boekmanstichting voor studenten culturele studies van de Universiteit van Amsterdam.
- Gaf op 14 april een college over kunst, beleid en onderzoek in het kader van de collegereeks 'cultuursociologie', georganiseerd door N. Wilterdink aan de vakgroep sociologie van de Universiteit van Amsterdam.

- Ontving op 20 april een delegatie van het Vlaamse ministerie van Cultuur om voorlichting te geven over de Boekmanstichting.
- Hield op 26 april een spreekbeurt met als titel 'Terug naar de bron' tijdens de studiedag Cultuurparticipatie op Provinciale Schaal, georganiseerd door de Culturele Raad Noord-Holland.
- Hield op 4 juni een inleiding tijdens de studiemiddag over kunstverzamelingen in het Teylers Museum te Haarlem, georganiseerd door de Boekmanstichting.
- Hield op 8 juni in Axel (Zeeuws-Vlaanderen) een spreekbeurt over 'kunst op de bestuurlijke atlas' tijdens het VNG-congres over bestuurlijke regionalisering.
- Hield op 10 juni een spreekbeurt over kunstenaars en kunstkopers op uitnodiging van de Internationale Vereniging van Bedrijfsjuristen, in het Victoriahotel te Amsterdam.
- Was op 18 juni gespreksleider bij de presentatie van *Eerste bedrijf*, een door de Boekmanstichting gepubliceerde studie van mevrouw A. van Hemel en G. J. van Wijngaarden naar betrekkingen tussen beeldende kunstenaars, gemeentelijke overheden (i.c. Assen en Dordrecht) en het bedrijfsleven.
- Hield op 31 oktober op het partijcongres van D66 te Veldhoven een inleiding over kunst en openbaar bestuur en debatteerde vervolgens met R. Fuchs, directeur van het Stedelijk Museum te Amsterdam.
- Overhandigde op 12 november tijdens een studiedag op de Boekmanstichting van De Nederlandse Museumvereniging het eerste exemplaar van *Art museums and the price of success* aan de voorzitter van de Sectie Educatieve Diensten van De Nederlandse Museumvereniging, mevrouw A. Visser.
- Nam op 13 en 20 november deel aan de twee rondetafelgesprekken ter voorbereiding op een congres georganiseerd door de Stichting Wetenschappelijk Bureau D66 en Boekmanstichting in maart 1994.
- Hield op 19 november een lezing over muziek in concertzalen voor het Studium Generale van de Faculteit Culturele Bedrijfsvoering van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.
- Overhandigde op 25 november op de Boekmanstichting het eerste exemplaar van *Kunst, kroniek en parlement 91-93* aan A. Nuis lid van de Tweede Kamer voor D66 en voorzitter van de vaste kamercommissie voor Welzijn en Cultuur.

Stage- en scriptiebegeleiding

Mevrouw T. Gubbels

- Begeleiding van de scriptie 'Galeries en overheid in Nederland 1945-1992' van mevrouw M. Heydeman, studente culturele studies aan de Faculteit der Letteren aan de Universiteit van Amsterdam.

F. van Puffelen

- Begeleiding van afstudeerscriptie van mevrouw A. Hoogland over de verzakelijking in de culturele sector voor de studierichting Culturele Studies aan de Faculteit der Letteren van de Universiteit van Amsterdam.

C. Smithuijsen

- Begeleiding van G.J. van Wijngaarden bij de opzet voor zijn bijdrage over relaties tussen kunst en het bedrijfsleven ten behoeve van het congres van de International Sociological Association te Bielefeld (juni 1994).
- Begeleiding mevrouw H. Wiersma, studente muzikwetenschap/kunstbeleid en kunstmanagment aan de Universiteit van Utrecht, bij het schrijven van een scriptie over concertzalen en publiek, mede in het kader van het Replicatie-onderzoek Vredenburg van de Stichting Boekmanstudies.
- Begeleiding mevrouw Y. Zellerer bij het opzetten van een onderzoek naar danswerkplaatsen ten behoeve van de Stichting Boekmanstudies.
- Begeleiding mevrouw T. Gubbels bij het opzetten van een promotieonderzoek naar galleries in Nederland.
- Begeleiding E. Vermeulen bij een leeronderzoek ten behoeve van zijn studie sociologie aan de Universiteit van Amsterdam. Onderwerp: De Taalunie.

Stichting Boekmanstudies

In 1992 werd de Stichting Boekmanstudies opgericht, een centrum voor het verrichten van onderzoek in opdracht van derden. De stichting kent een eigen financiële administratie en ressorteert onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van de Boekmanstichting. In 1993 werden door de Stichting Boekmanstudies de volgende activiteiten geëntameerd:

Replicatie-onderzoek Vredenburg

Mede dankzij een subsidie van het Anjerfonds Utrecht kon in 1993 begonnen worden met de herhaling van het publieksonderzoek dat in 1960 onder het Utrechtse Tivoli-publiek was gehouden door H. de Jager en W. Zweers. Onder begeleiding van F. Bosboom hebben enkele tientallen studenten in het voorjaar vijfhonderd telefonische interviews afgenomen. In het najaar is begonnen met het invoeren van de data in de computer, waarna de resultaten met behulp van een SPSS-programma geanalyseerd zullen worden. De resultaten van het onderzoek zullen in 1994 bekend worden.

De begeleidingscommissie bestaat uit:

- H. de Jager, socioloog, onderzoeker, betrokken bij het onderzoeksproject *Het gehoor gehoord*, en auteur van het proefschrift *Cultuuroverdracht en Concertbezoek* (1967);
- W. Zweers, filosoof, tot voor kort verbonden aan de Centrale Interfaculteit van de Universiteit van Amsterdam, eveneens betrokken bij het publieksonderzoek *Het gehoor gehoord*;
- P. Smids, directeur Muziekcentrum Vredenburg;
- M. Heinrichs, adjunct-directeur Muziekcentrum Vredenburg en hoofd Afdeling Publiciteit;
- F. Bosboom, universitair hoofddocent Faculteit Letteren van de Universiteit Utrecht;
- F. Diepenbrock, universitair docent Kunstbeleid en Kunstmanagement Universiteit Utrecht en zakelijk leider Theaterunie Amsterdam;
- Mevrouw H. Wiersma, studente muziekwetenschap/kunstbeleid en kunstmanagement Universiteit Utrecht;
- F. de Ruiter, directeur Koninklijk Conservatorium Den Haag en algemeen secretaris van de stichting Holland Festival Oude Muziek Utrecht.

Verantwoordelijk voor de verslaglegging is C. Smithuijsen, directeur van de Stichting Boekmanstudies.

Galleries in Nederland

In 1993 vond de voorbereiding plaats van een onderzoek over de beeldende kunst en

de markt dat wordt gefinancierd door de Stichting Artimo. Deze stichting heeft een werkgroep gevormd, bestaande uit A.M. Bevers, hoogleraar kunst- en cultuurwetenschappen aan de Erasmus Universiteit Rotterdam; B. Kempers, hoogleraar sociologie van kunst aan de Universiteit van Amsterdam; mevrouw M. van Kooten, verbonden aan de Stichting Artimo (per 1-1-94 opgevolgd door mevrouw H. Alberdink Thijm) en C. Smithuijsen, directeur Stichting Boekmanstudies.

De voorbereidingen tot dusver hebben geleid tot één onderzoeksopdracht. Deze is eind 1993 gegaan naar mevrouw T. Gubbels, werkzaam als wetenschappelijk medewerker bij de Boekmanstichting. Zij zal onder begeleiding van B. Kempers promoveren op een studie naar de ontwikkeling van het stelsel van galeries voor hedendaagse kunst in Nederland.

De geschiedenis van de Vara-matinee

Met het vertrek van de J. Zekveld van de Vara naar het Koninklijk Concertgebouw-orkest en veranderingen in de structuur van de publieke omroep, is de concertformule van Vara-matinee na drie succesvolle decennia beëindigd. Mevrouw M. van der Meer en mevrouw H. Nottrot hebben over de Vara-matinee een scriptie geschreven die in 1992 bij de uitreiking van de Boekman-Scriptieprijs een eervolle vermelding kreeg. In samenwerking met de Vara is de Stichting Boekmanstudies voornemens de bewerkte scriptie in 1994 in boekvorm uit te geven.

Handleiding publieksonderzoek culturele instellingen

H.B.G. Ganzeboom, gewoon hoogleraar sociologie in het bijzonder de toepassing van informatica in wetenschap en samenleving aan de Universiteit Utrecht, en mevrouw L. Ranshuysen, benaderden de Stichting Boekmanstudies met de vraag om de *Handleiding publieksonderzoek culturele instellingen* uit te geven. Doel van deze publikatie is de standarisering in publieksonderzoeken die door instellingen (schouwburgen, concertzalen, musea, filmhuizen, culturele accommodaties et cetera) op eigen initiatief worden gerealiseerd. Op advies van de directeur van de Boekmanstichting werden twee panels samengesteld die bestonden uit potentiële gebruikers van publieksonderzoek en uit onderzoeksdeskundigen. Met de resultaten van twee rondetafelgesprekken waaraan de panelleden deelnamen, is een nieuwe versie van de tekst geconcipeerd die in 1994 zal worden gepubliceerd door de Stichting Boekmanstudies.

Onderzoek danswerkplaatsen

De Stichting Boekmanstudies ondersteunde het initiatief van mevrouw Y. Zellerer voor een onderzoek naar functie en positie van de zogenaamde danswerkplaatsen. Een aanvraag voor financiële ondersteuning werd door het ministerie van WVC

gehonoreerd. De voorbereidingen zijn in 1993 getroffen, het feitelijke onderzoek zal in 1994 zijn beslag krijgen.

Literatuuroverzicht internationalisering cultuurbeleid

In 1993 verzocht de Erasmus Universiteit Rotterdam de Stichting Boekmanstudies om steun bij de uitgifte van een geactualiseerde literatuurlijst *Internationalisering cultuurbeleid*. Het completeren en persklaar maken van de tekst is verzorgd door mevrouw I. van den Berg. Zij heeft haar werkzaamheden omstreeks de jaarwisseling afgesloten. Publikatie vindt in 1994 plaats.

Kunstenstad in delen

In 1991 verscheen het onderzoeksrapport *Kunstenstad in delen: Amsterdams kunstbeleid na de binnengemeentelijke decentralisatie*. Dit in opdracht van het Amsterdamse Anjerfonds uitgevoerde onderzoek kreeg in 1993 een vervolg. Gedurende een halfjaar was mevrouw A. van Hemel twee dagen per week werkzaam bij de Amsterdamse Kunstraad ter ondersteuning van de totstandkoming van een advies over het kunstbeleid van en voor de stadsdelen. Het advies werd eind 1993 door de Amsterdamse Kunstraad uitgebracht als vooronderzoek voor de gedachtenvorming over het kunstbeleid van de toekomstige Regio Amsterdam en Omstreken (Roa).

Publikaties Boekmanstichting 1985-1993

Periodieken

Aanwinstenlijst

De bibliotheek van de Boekmanstichting presenteert sinds 1978 alle nieuwe verworven titels in een geannoteerde *Aanwinstenlijst*. Deze lijst wordt driemaandelijks uitgegeven en bevat per nummer ruim 500 titels over kunst, cultuur, beleid en wetenschap.

Gratis op te halen bij de bibliotheek; een abonnement per post kost f 12,50 per jaar.

Boekmancahier

Vanaf 1989 geeft de Boekmanstichting een tijdschrift uit over kunst, onderzoek en beleid: het *Boekmancahier*.

Het *Boekmancahier* verschijnt driemaandelijks en is bestemd voor beleidsadviseurs, onderzoekers, journalisten, studenten, docenten en allen die in cultuur- en kunstbeleid zijn geïnteresseerd. Het tijdschrift informeert over de stand van zaken bij het onderzoek naar kunst, cultuur en beleid. Naast artikelen van onder meer sociologen, economen, bedrijfskundigen, juristen, bestuurskundigen en historici, vindt men in het *Boekmancahier* actuele informatie over recent verschenen literatuur, lopend onderzoek aan universiteiten en hogescholen, doctoraalscripties en toekomstige congressen.

ISSN 0925-0239; prijs jaarabonnement: f 45,— (studenten, AIO's en OIO's); f 60,— (niet-studenten); f 75,— (instellingen); f 15,— (losse nummers).

Abonnees op het *Boekmancahier* kunnen op verzoek gratis de *Aanwinstenlijst* toegezonden krijgen.

Overige uitgaven

1993

Art museums and the price of success: an international comparison: the United States, the United Kingdom and the Netherlands, with a contribution giving the German perspective: proceedings of the museum conference held at the Rijksmuseum Amsterdam on 10 and 11 December 1992 organized by the Boekman Foundation Amsterdam, 1993. 163 blz. (ed. by T. Gubbels en A. van Hemel).

Chronic crisis in a cultural institution (V.L. Zolberg); Citizens or consumers (J.N. Wood); The public interest in the art museum's public (J.M.D. Schuster); Giving people what they want (E. Hooper-Greenhill); Art museums and the price of democratization in post-Thatcher Britain (P. Jenkinson); Vision in action (J. Spalding); Whose museum is it, anyway? (F. Lubbers); What museums, what success? (P. van Mensch); The museum ambience (H. van Os); The inflation of the new (J. Vaessen); The German art museums in a European perspective (E. Beaucamp); The quality of success and the price of quality (V.L. Zolberg). ISBN 90-6650-037-9; prijs f 30,—.

Sociaal-democratie, kunst, politiek: beschouwingen over een sociaal-democratisch kunstbeleid. Wiardi Beckman Stichting/Boekmanstichting, 1993. 106 blz. (samenst. en red. : H. van Dulken en P. Kalma).

Sociaal-democratische cultuurpolitiek in een marktliberaal tijdperk (H. Blokland); Cultuurparticipatie (H. d'Ancona); Mislukte cultuurspreiding? (H. van Os); In een duaal bestel redt de kunst zich wel (C. Smithuijsen); Massakunst en elitecultuur (P. Schnabel); Kunst is oorlog (T. Beckers); Splitting the difference (R. Laermans); De PvdA en de 'kijkcijfers die nooit liegen' (P. Kalma en S. Piersma). ISBN 90-6650-038-7; prijs f 15,—.

Kunst, kroniek en parlement 91-93, 1993. 242 blz. (onder red. van T. Gubbels en C. Smithuijsen).

Kunst, bestuur en wetgeving: enige aspecten van de Wet op het specifiek cultuurbeleid (T. Pronk); De kunsten in het parlement 1991-1993 (S. Hoogervorst); Kroniek, kunst en beleid: de parlementaire jaren 1991-1993 (S. Hoogervorst). ISBN 90-6650-039-5; prijs f 25,—.

Eerste bedrijf: overheid, beeldende kunst en bedrijfsleven in Assen en Dordrecht, 1993. 105 blz. (A. van Hemel en G.J. van Wijngaarden). prijs f 20,—.

Kunst en beleid in Nederland 6, Boekmanstichting/Van Gennep, 1993. 243 blz. (onder red. van F. van den Burg (eindred.), H. van Dulken, B. van Heerikhuizen, J. Kassies, W. Oosterbaan Martinius en C. Smithuijsen).

Beelden om nooit te vergeten: monumenten ter nagedachtenis aan de Tweede Wereldoorlog in Amsterdam 1945-1991 (B. Stigter); Weri man! een studie naar de hiphop-cultuur in Nederland (M. Wermuth); Het Texas-project en het Nederlandse buitenlands cultureel beleid (R. Veltman); De rijksoverheid en de architectuur na 1945 (D. Bergvelt en H. van Rossum); Letterkundige: beroep of roeping? De Vereniging van letterkundigen 1905-1945 (S. Hoogervorst). ISBN 90-6012-954-7; prijs f 34,50.

Verslag van de periode 1990-1992 over het Samenwerkingsverband Literatuurdocumentatie Kunst en Cultuur, de Culturele Pool (CuPo), 1993 (gratis).

1992

Hoe vrij is kunst? Onderdrukking, censuur en andere beperkingen aan de vrijheid van expressie. Uitgeverij Otto Cramwinckel i.o.v. het Instituut voor Informatierecht van de Universiteit van Amsterdam en de Boekmanstichting, 1992. 96 blz. (onder red. van T. Pronk en G.A.I. Schuijt).

De vrijheid van de kunst als onderdeel van de grondrechtelijke communicatievrijheid in het licht van de EVRM (E.A. Alkema); Beeldenstorm: de vrijheid en onvrijheid van de beeldende kunst (E.J. Dommering); Over verdenking: de overheid en het

theater (T.A. Schiphof); Dichters liegen de waarheid ofwel: staan schrijvers boven de wet? (G.A.I. Schuijt) Intermezzo: Entartete Musik - ontaarde muziek (W. Herbers); Filmkeuring en confessionele dominantie (J.H.J. van den Heuvel); Auteursrechtelijke grenzen aan de vrijheid van de beeldende kunstenaar (J.J.C. Kabel); De grondwet als culturele opdrachtgever (T. Pronk).
ISBN 90-71894-339; prijs f 35,—.

Nederlandse muziek en orkesten: 5 oktober 1992. Reader.

Boekmanstichting/Donemus/Contactorgaan van Nederlandse Orkesten/Genootschap van Nederlandse Componisten, 1992. Ongepagineerd.

Reader bij de Studiedag Nederlandse muziek en orkesten (niet verkrijgbaar bij de Boekmanstichting).

Art museums and the price of success: an international comparison: The United States, the United Kingdom and the Netherlands; conference folder, 1992. 210 blz. (contrib. bij I. van Hamersveld en T. Gubbels; D. Schomaker, J. Reijseger; general editor: I. van Hamersveld) (uitverkocht).

Kunst, kroniek en parlement 89-91, 1992. 167 blz. (onder red. van T. Gubbels). Kunst en kaders: betrekkingen tussen sociaal-democratie en kunst (C. Smithuijsen); De kunsten in het parlement 1989-1991 (S. Hoogervorst); Kroniek kunst en beleid: de parlementaire jaren 1989-1991 (T. Pronk en J. Verwey).
ISBN 90-6650-036-0; prijs f 20,—.

Kwaliteit op krediet: de Rentesubsidieregeling kunstaankopen 1984-1990, 1992. 85 blz. (T. Gubbels) (uitverkocht).

1991

Vorm & functie: esthetiek van sociale relaties, 1991. 30 blz. (A.M. Bevers) Rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar op het vakgebied van de Kunst- en Cultuurwetenschappen aan de Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen van de Erasmus Universiteit te Rotterdam, op vrijdag 19 april 1991.
ISBN 90-6650-035-2; prijs f 15,—.

Herengracht 415: 100 jaar geloof, wetenschap en cultuur, 1991. 74 blz. (K. Jongbloed).

Geïllustreerde uitgave over het Amsterdamse grachtenpand Herengracht 415, waar de Boekmanstichting momenteel is gevestigd.

ISBN 90-6650-034-4; prijs f 30,—.

Kunstenstad in delen: Amsterdams kunstbeleid na de binnengemeentelijke decentralisatie, 1991. 95 blz. (D. Elshout en A. van Hemel).

ISBN 90-6650-033-6; prijs f 20,—.

Kunst en beleid in Nederland 5, Boekmanstichting/Van Gennep, 1991. 271 blz.

(onder red. van F. van den Burg, H. van Dulken (eindred.), B. van Heerikhuizen, J. Kassies, W. Oosterbaan Martinius en C. Smithuijsen).

Opkomst en ondergang van videokunst in Nederland (P. Terreehorst); Beeldende kunst en auteursrecht (J.J.C. Kabel); Toneelcensuur in Nederland (Tj. Schiphof); De Nul-beweging; illusieloos idealisme: een studie naar de opkomst van een kunstenaarsgroepering binnen het moderne kunstenaarschap (J. Wilbrink); Een vloek en een zegen: de katholieken en film in Nederland tot 1940 (P. Slot).

ISBN 90-6012-871-0; prijs f 32,50.

Klankrechtwijzer: muziek en recht, Sdu Uitgeverij Koninginnegracht, 1991. 174 blz. (onder red. van T. Pronk).

De componist als 'fait social' (K. Boehmer); Het muziekauteursrecht (R. du Bois); Een kookboek is nog geen maaltijd: bescherming van uitvoerende kunstenaars, producenten en omroeporganisaties (R. Stuyt); Muziek in opdracht (M.R. de Zwaan); Jazz en geïmproviseerde muziek (W. van Manen); Het muziekluitgavecontract (H.J.W. Eijkelenboom); Het mechanisch reproductierecht (S.C. Brandsteder); Muziekpiraterij (D. Peeperkorn); Het kopiëren van muziek gaat niet voor niks (R. Stuyt); De overheid en muziek (P. van Moort); Popmuziek en auteursrecht (M.T.M. Koedooder); Plagiaat in de muziek (P.R.C. Solleveld); Merchandising van musici en muziek (W.J.M. Diekman); Zit er muziek in Europa 1992? (M. Verhoef en A. van Vliet).

ISBN 90-12-06236-5; prijs f 32,50.

1990

Kunst en beleid in Nederland 4, Boekmanstichting/Van Gennep, 1990. 216 blz.

(onder red. van F. van den Burg, H. van Dulken (eindred.), B. van Heerikhuizen, J. Kassies, W. Oosterbaan Martinius en C. Smithuijsen).

Stadsvernieuwing als overheidskunst (G. Anderiesen en A. Reijndorp); Musealisering van de cultuur: het museum als geheugen (D. Elshout); Filmvoorziening in Nederland 1945-1950 (J. de Haan); De Unesco-conventie van 1970, illegale kunsthandel en de bescherming van het cultureel erfgoed (T. Pronk); Sandberg, tussen Stedelijk en Stadhuis (P. Rorink); Drachten, een cultureel portret (O. Valkman).

ISBN 90-6012-853-2; prijs f 34,50.

Kunst, kroniek en parlement 86-89, 1990. 265 blz. (onder red. van T. Gubbels).
Op naar de volgende afspraak: L.C. Brinkman, minister van cultuur 1982-1989
(C. Smithuijsen); De kunsten in het parlement 1986-1989 (S. Hoogervorst); Kroniek
kunst en beleid: de parlementaire jaren 1986-1989 (T. Pronk).
ISBN 90-6650-029-9; prijs f 25,—.

Buitenlands cultureel beleid: Nederland en zijn culturele betrekkingen: literatuurlijst,
1990. 127 blz. (T. Pronk).
ISBN 90-6650-031-X; prijs f 15,—.

***Kwaliteit te koop: een evaluatie van de Tijdelijke Aankoopsubsidieregeling Moderne
Beeldende Kunst ten behoeve van Musea 1984-1987***, 1990. 112 blz. (T. Gubbels).
ISBN 90-6650-027-1; prijs f 15,—.

***Prijzen gerangschikt: een internationaal vergelijkend onderzoek naar toegangsprijzen
voor podiumkunsten seizoen 1989/90***, 1990. 92 blz. (D. Elshout).
ISBN 90-6650-028-X; prijs f 15,—.

De hulpbehoevende mecenas: particulier initiatief, overheid en cultuur, 1940-1990,
Boekmanstichting/Walburg Pers, 1990. 352 blz. (onder red. van C.B. Smithuijsen).
Het gelukkige bezit van twee heel oude, kapitaalcrachtige freules: steun van
particulieren en overheid aan de letteren in Nederland sinds 1945 (K. Bruin);
Aandelen in onsterfelijkheid: museaal mecenaat, particulier initiatief en overheid
(B. Kempers); Het spel en de knikkers: particuliere zorg, overheid en podiumkunst
na 1945 (T. Bevers en E. Hitters); Bundeling van kracht en kennis: particuliere
cultuurzorg en monumentenbescherming 1940-1990 (S. Hietbrink); Gedeelde zorg:
slotbeschouwing over particulier initiatief, overheid en cultuur in Nederland
(C. Smithuijsen).
ISBN 90-6011-709-3; prijs f 39,50.

***Kunst en staat: teksten 1981-1985 van Abram de Swaan over kunst en cultuur,
waaronder 'Kwaliteit is klasse' en interviews met prof.dr. A. de Swaan en
ir. Th. Quené***, Boekmanstichting/Universiteit van Amsterdam, vakgroep Culturele
Studies, 1990. 70 blz.
ISBN 90-6650-030-1; prijs f 10,—.

Kunst en overheid: beleid en praktijk: inleidende teksten, herziene uitgave, 1990.
326 blz. (samenst. en red. I. van den Berg en S. de Sitter).
ISBN 90-6650-032-8 (uitverkocht).

Verslag van de periode 1987-1989 over het Samenwerkingsverband
Literatuurdocumentatie Kunst en Cultuur, de Culturele Pool (CuPo), 1990 (gratis).

1989

Culturele coëxistentie: een integrale benadering van buitenlands cultureel beleid, met een voorw. van J.L. Heldring, 1989. 150 blz. (M. Mourik).
ISBN 90-6650-026-3; prijs f 20,—.

Het leven als leerschool: portret van Emanuel Boekman 1889-1940, Boekmanstichting/Van Gennep, 1989. 176 blz. (onder red. van H. van Dulken en T. Jansen; met een voorw. van E. van Thijn).
De teerling is geworpen (J. Polak); De nuchterheid van het getal (R. Cohen); Emanuel Boekman en de sociaal-democratie (F. de Jong Edz.); Emanuel Boekman en de gemeentepolitiek (G. Borrie); 'Kunst en cultuur in een vreeschelijke tijd als de onze' (T. Jansen); Openbare cultuur en privatisering (C. Smithuijsen); Diverse teksten over kunst en cultuur (E. Boekman); Bibliografie van dr. E. Boekman (M. van der Tweel).
ISBN 90-6012-820-6; prijs f 34,50.

Overheid en kunst in Nederland, derde druk van het proefschrift van dr. E. Boekman uit 1939, Boekmanstichting/Van Gennep, 1989. 222 blz.
ISBN 90-6012-821-4; prijs f 34,50.

Daar ga je toch niet heen? Een oriënterende studie over jongeren en de gevestigde kunst, Boekmanstichting/Raad voor het Jeugdbeleid, 1989. 81 blz. (M. de Waal) (uitverkocht).

Directies, collecties en commissies: aankoopbeleid van vijftien musea en de Rijksdienst Beeldende Kunst, 1989. 118 blz. (T. Gubbels).
ISBN 90-6650-025-5; prijs f 15,—.

Principe versus pragmatisme: dans- en mimebeleid in Nederland, 1989. 38 blz. (F. Cannegieter).
ISBN 90-6650-024-7; prijs f 10,—.

1988

Kunst en beleid in Nederland 3, Boekmanstichting/Van Gennep, 1988. 232 blz. (onder red. van H. van Dulken, J. Kassies, C. Smithuijsen en M. van der Tweel).
De macht van de markt (B. Kempers); Kunst, regeringszaak? 1848-1918 (J. Hart); Cultuurspreiding (L.C. Brinkman); De kunsten in het parlement 1985-1986 (F. Cannegieter); Kroniek van kunst en beleid in Nederland 1986 (T. Pronk).
ISBN 90-6012-787-0; prijs f 29,50.

Kunst en overheid: beleid en praktijk: inleidende teksten, 1988. 293 blz. (samenst. en red. S. de Sitter) (uitverkocht).

In ons diaconale land: opstellen over cultuurspreiding, 1988. 183 blz. (onder red. van H. van Dulken, A. Köbben, T. Pronk, C. Smithuijsen en M. van der Tweel). Boekman en Kassies over cultuurspreiding (C.B. Smithuijsen); Losse gedachten over cultuurspreiding (S.J. Doorman); Overheid en markt in de kunst (J.M. den Uyl); Cultuurspreiding en publieksbereik: van volksverheffing tot marktstrategie (A.M. Bevers); De vicieuze cirkel: kunstspreiding via de televisie (A.A. Kooyman); De overheid als cultuurspreider (H.D. Tjeenk Willink); Sociaal-psychologische determinanten van het (niet) deelnemen aan culturele activiteiten (J.E.V. Temme); Epiloog (H.M. Langeveld); Bibliografie (M.E. Lindhout). ISBN 90-6012-785-4 (uitverkocht).

Het belastingformulier 1987 voor kunstenaars, 1988. 44 blz. (O. Valkman) (uitverkocht).

Filmfondsenboekje: overzicht van financieringsbronnen voor filmmakers, 1988, 58 blz. (T. Gubbels en I. van Hamersveld) (uitverkocht).

Bedrijfsmonumenten en overheid: rijk, provincie, gemeente, 1988. 105 blz. (T. Jansen). ISBN 90-6650-020-4; prijs f 15,—.

Toneelbeleid in Nederland: subsidiëring en advisering vanaf 1950, 1988. 141 blz. (P. Ligthart) (uitverkocht).

Handboek muziek, Staatsuitgeverij, 1988. (N. Huizinga; onder red. van I. van Hamersveld en S. Hoogervorst). ISBN 90-12-05532-6 (uitverkocht).

1987

Beeldrechtwijzer: auteursrecht van beeldende kunstenaars, Staatsuitgeverij, 1987. 127 blz.

Bij wijze van inleiding: le style est l'homme même (H. Cohen Jehoram); Auteursrecht op visuele werken (K.J. Berkhout); Beeld van het recht op foto's (J.H. Spoor); Plagiaat (Th. Limpert); Rijk en kunst (R.G. Mazel); Choreografen en auteursrecht (A.L. Gerritsen); Inbreuk en afbraak (C.G.M. Berendsen); Bouwkunst en auteursrecht (E.M. Fontein); Kaarten en auteursrecht (G.W.J. van Omme en F.J. Ormeling); Krijgertje in het auteursrecht (J.C. Smithuijsen); Over auteurs die geen 'maker' zijn (en omgekeerd) (G. Mom); Het thuismuseum (C.G.M. Berendsen); Beelden als buit (D. Peepkorn); Beeldrecht voor lichtontwerpers (H. van der Geest); Wat valt er te regelen? (K.J. Berkhout); Verbeelding (K.J. Berkhout). ISBN 90-12-05573-3; prijs f 30,90.

Boekmanmagazine: cultuur in alle staten; provincie, kunst, politiek, 1987. 160 blz. Overzichtsartikelen m.b.t. alle kunstsectoren, en het aandeel dat de provincies hebben in de overheidspatronage; prijs f 7,50.

Kunstenars van Nederland! Om eenheid en zeggenschap: het ontstaan van de Federatie van Kunstenarsverenigingen en de Raad voor de Kunst 1942-1950, Boekmanstichting/Van Gennep, 1987, 286 blz. (F. van den Burg en J. Kassies; onder red. van H. van Dulken, J. Kassies, C. Smithuijsen en M. van der Tweel). ISBN 90-6012-717-X; prijs f 29,50.

Het Fonds voor de scheppende toonkunst 1982-1987: een beoordeling van beleid en werkwijze, 1987. 73 blz. (C. Smithuijsen). ISBN 90-6650-019-0; prijs f 10,—.

Sponsoring van kunst: een literatuurlijst, 1987. 102 blz. (T. Pronk); prijs f 10,—.

Het belastingformulier 1986 voor kunstenars, 1987. 45 blz. (O. Valkman) (uitverkocht).

Handboek theater, Staatsuitgeverij, 1987 (T. Gubbels). ISBN 90-12-05532-6 (uitverkocht).

Kunst en beleid in de provincie: nota's van culturele raden en provincies: literatuurlijst, 1987. 83 blz. (T. Pronk); prijs f 7,50.

Theaterbeleid in Nederland 1976/86: literatuurlijst, 1987. 81 blz. (T. Pronk en I. van Hamersveld); prijs f 7,50.

Verslag van de periode 1984-1986 van het Samenwerkingsverband Literatuurdocumentatie Kunst en Cultuur, de Culturele Pool (CuPo) (gratis).

1986

Liberalisme, kunst, politiek: beschouwingen over kunstbeleid, 1986 (onder red. van H. van Dulken en K. Groenveld) (uitverkocht).

Kunst en beleid in Nederland 2, Boekmanstichting/Van Gennep, 1986. 207 blz. (onder red. van H. van Dulken, J. Kassies, M. van der Tweel (eindred.) en O. Valkman).

De Maatschappij Arti et Amicitiae 1839-1870 (M. Thijssen); De Dienst voor Esthetische Vormgeving van de PTT (P. Hefting); De kunsten in het parlement 1984-1985 (W. Oosterbaan Martinus); Kroniek van kunst en beleid in Nederland 1985 (T. Gubbels en T. Pronk).

ISBN 90-6012-707-2; prijs f 32,50.

Boekmankrant: kunstbeleid en verkiezingen 1986, 1986 (samenst. en red. H. van Dulken, O. Valkman; eindred. M. van der Tweel); prijs f 2,50.

Gemeentelijke kunst- en cultuurnota's; keuzelijst 7, 1986. 29 blz. (J. Smal en T. Pronk); prijs f 3,—.

Handboek letteren, Staatsuitgeverij, 1986 (T. Gubbels).
ISBN 90-12-04812-5 (uitverkocht).

1985

Kunst en beleid in Nederland I, Boekmanstichting/Van Gennep, 1985. 295 blz. (onder red. van H. van Dulken, J. Kassies, J. Rogier, M. van der Tweel (eindred.) en O. Valkman).

De rijksoverheid en de moderne beeldende kunst in Nederland, 1795-1848 (A. Hoogenboom); De cultuurpolitieke opvattingen van prof.dr. G. van der Leeuw (1890-1950) (H. van Dulken); Kunst en communisme in Nederland, 1945-1976 (T. Gubbels).
ISBN 90-6012-623-8 (uitverkocht).

Kunst en cultuurbeleid: de provincie naast rijk en gemeente, Boekmanstichting/Provinciaal Bestuur Noord-Holland, 1985. 114 blz. (onder red. van R. Pots en M. van der Tweel).

Kunst- en cultuurbeleid: een paar uitgangspunten (W. Sutherland); Om het behoud van traditie en vernieuwing (H.A. de Boer); Badwater (H. Boswinkel); Politiek, kunst en provincie (A.G.J. Entius); Cultuur in drievoud (G.J. van der Top); Einde van de taakafbakening nog niet in zicht (J. Hoekstra); Enkele kwesties (Y. van Baarle); Referaat van de minister van WVC (L.C. Brinkman).
ISBN 90-6650-011-5; prijs f 10,—.

De provinciale kulturele raad: tekst van de inleidingen gehouden op de studiedag over taak, plaats en functie van de provinciale kulturele raden georganiseerd door de Stichting NOGC, in Amsterdam op 11 april 1984, Boekmanstichting/NOGC, 1985. 37 blz.

Bij wijze van voorwoord (C. Stapel); De geschiedenis van de provinciale kulturele raden (A.G.J. Entius); De taak van de overheid op het gebied van de cultuur en de rol van de kulturele raad in de beleidsvoorbereiding (T.W.M. Frenken); De bemiddelende rol van een kulturele raad tussen veld en overheid (P. Hemminga); De kulturele raad als dienstverlenend orgaan, als stimulator van het kulturele leven in de provincie (J. de Jong); De bemiddelende rol van een kulturele raad tussen veld en overheid (T.P. Kamminga).

ISBN 90-6650-010-7; prijs f 6,50.

Kunst(beleid) en wetgeving: keuzelijst 5, 1985. 11 blz. (T. Pronk); prijs f 1,50.

Kunst en omroep: keuzelijst 6, 1985. 34 blz. (I. van Hamersveld en T. Pronk, inl. O. Valkman); prijs f 3,50.